

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“Γεωργία και ασφάλεια των τροφίμων
στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής
Συνεργασίας”

Αθήνα, 7 Ιουλίου 2004

Διαδικασία

Το Νοέμβριο του 2003, στην ετήσια σύνοδο των Προέδρων των Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών που μετέχουν στην Ευρωμεσογειακή Συνεργασία αποφασίσθηκε, μεταξύ άλλων, η σύνταξη έκθεσης με θέμα «**Γεωργία και ασφάλεια των τροφίμων στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας**». Η σύνταξη της έκθεσης ανατέθηκε σε Επιτροπή Εργασίας που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. (προεδρεύουσα) και τις Ο.Κ.Ε. Ελλάδας, Ισραήλ, Ιταλίας, Παλαιστίνης και Τουρκίας. Το πόρισμα της Επιτροπής αυτής θα συζητηθεί στην επόμενη διάσκεψη κορυφής των Ο.Κ.Ε. που θα γίνει μέχρι το τέλος του 2004.

Η Γνώμη που ακολουθεί αποτελεί την ελληνική συμβολή στην προετοιμασία της σχετικής έκθεσης. Προς το σκοπό της σύνταξης αυτού του κειμένου, η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. συνέστησε Επι-

τροπή Εργασίας αποτελούμενη από τον κ. **Νίκο Λιόλιο** ως Πρόεδρο και τους κ.κ. **Αναστάσιο Παντελάκη, Νικόλαο Σκορίνη, Ελευθέριο Αυγητίδη, Κωνσταντίνο Παπαντωνίου** και **Γεώργιο Γωνιωτάκη**. Στην Επιτροπή συμμετείχαν επίσης ως εμπειρογνώμονες οι κ.κ. **Φ. Λεγάκις, Ν. Μπαλτάς** και **Α. Βουτσάς**. Τον επιστημονικό συντονισμό του έργου της Επιτροπής είχε η **Δρ Αφροδίτη Μακρυγιάννη**, Επιστημονική Συνεργάτις της Ο.Κ.Ε.

Η Ομάδα Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε τέσσερις (4) συνεδριάσεις. Η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίασή της στις 7/6/2004. Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητής ήταν ο κ. **Νίκος Λιόλιος**, αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της **7ης Ιουλίου 2004**, διατύπωσε την υπ' αριθμ. **109** Γνώμη της.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αλληλεξάρτηση των εθνικών οικονομιών, ως αποτέλεσμα της πορείας προς την παγκοσμιοποίηση, έχει επιφέρει σημαντικές οικονομικές, θεσμικές και κοινωνικές αλλαγές σε διεθνές επίπεδο. Ασφαλώς υπό τις νέες συνθήκες είναι ιδιαίτερα δύσκολο να προσδιοριστούν επακριβώς οι εξελίξεις, σε γενικές όμως γραμμές μπορούν να διακριθούν οι δύο άξονες που θα καθορίσουν ορισμένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του διεθνούς περιβάλλοντος. Ο πρώτος αναφέρεται στην περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου και ο δεύτερος στην κοινωνική ευαισθητοποίηση και στην ανάδειξη διαδικασιών ενεργούς εμπλοκής του κοινωνικού συνόλου στη διαμόρφωση των νέων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών.

Όπως είναι γνωστό, στη βάση των αποφάσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, αίρονται σταδιακά οι διάφοροι «περιορισμοί» στη διακίνηση των προϊόντων, ενώ η Συμφωνία του Γύρου της Ουρουγουάης επεκτείνει την αρχή της ελευθερίας του εμπορίου, μεταξύ άλλων, και στη γεωργία. Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις στα αγροτικά προϊόντα μέχρι σήμερα αφορούν: α) την εσωτερική στήριξη με μέτρα που στοχεύουν στην αειφόρο αγροτική ανάπτυξη, β) την πρόσβαση στην αγορά με πολιτικές δασμών και δασμολογικών ποσοστώσεων και γ) τις εξαγωγικές επιδοτήσεις για την ανάπτυξη της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων. Στη βάση των αποτελεσμάτων του Γύρου της Ουρουγουάης οι προαναφερόμενες παρεμβάσεις σταδιακά καταργούνται και ο υγιής

ανταγωνισμός και η ποιότητα των διακινούμενων προϊόντων αναδεικνύονται σε υψίστης σημασίας θέματα τόσο σε κοινωνικό, όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Το κοινωνικό σύνολο σε παγκόσμιο επίπεδο ενημερώνεται, εκπαιδεύεται, καταρτίζεται διαμορφώνοντας ευαισθησίες και στάσεις οι οποίες καθοδηγούν τους διεθνείς οργανισμούς και τις κυβερνήσεις να αναπροσαρμόζουν τις πολιτικές τους και να αναδιαμορφώνουν τις εξελίξεις στη διεθνή αγορά.

Οι επιπτώσεις από την απελευθέρωση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή γεωργία είναι δύσκολο να προβλεφθούν σε όλη τους την έκταση. Καθοριστικό πάντως παράγοντα των εξελίξεων θα συνεχίσει να αποτελεί η ανταγωνιστικότητα των γεωργικών προϊόντων στη βάση της συνεχούς ποιοτικής τους βελτίωσης, της παραγωγής με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον και τα οικοσυστήματα και της διασφάλισης της υγιεινής και της ασφάλειας των καταναλωτών.

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ευρωπαίων πολιτών στα ζητήματα της περιβαλλοντικής προστασίας και της διατροφικής ασφάλειας και υγιεινής συνετέλεσε στη διαφοροποίηση των εφαρμοζόμενων ευρωπαϊκών πολιτικών προσανατολίζοντας τες στην κατεύθυνση της αειφόρου γεωργίας και των ποιοτικών προϊόντων. Ηδη από την αρχή της εφαρμογής της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής η περιβαλλοντική προστασία και η υγιεινή και ασφάλεια των τροφίμων βρίσκονταν μεταξύ των βασικών στό-

χων της αγροτικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης της υπαίθρου:¹

- επίτευξη μίας ανταγωνιστικής γεωργίας, στη βάση παρεμβάσεων οι οποίες θα επιτρέπουν στους παραγωγούς να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της αγοράς και να παρέχουν αναβαθμισμένες και ασφαλείς υπηρεσίες προς τους καταναλωτές,
- ανάπτυξη μεθόδων παραγωγής φιλικών προς το περιβάλλον που οδηγούν σε προϊόντα ποιότητας,
- διατήρηση της ποικιλομορφίας των γεωργικών δραστηριοτήτων και του αγροτικού τοπίου.

Επίσης, το ζήτημα της περιβαλλοντικής προστασίας αναδεικνύεται στην

ευρωπαϊκή αγροτική πολιτική και από τα ειδικά μέτρα τα οποία έχουν υιοθετηθεί κατά τις μέχρι σήμερα μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ (φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές, αγρανάπαυση, αναδάσωση - αναθεώρηση του 1992, γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, περιβαλλοντική νομοθεσία, ειδικές περιβαλλοντικές απαιτήσεις - Agenda 2000)². Κατά την πρόσφατη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ³ (26 Ιουνίου 2003, Απρίλιος 2004) τα νέα μέτρα τα οποία υιοθετούνται είναι ακόμα περισσότερο προσανατολισμένα προς την ασφάλεια των καταναλωτών και το περιβάλλον. Η «ενιαία ενίσχυση ανά εκμετάλλευση» χορηγείται με την προϋπόθεση της συμμόρφωσης με τα ευρωπαϊκά κανονιστικά πρότυπα αναφορικά με το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων και την ασφάλεια στο χώρο της αγροτικής εργασίας⁴.

-
- 1 «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ενδιάμεση επανεξέταση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής», Βρυξέλλες 10.7.2002 COM (200) 394 τελικό.
 - 2 Μπαλτάς Ν., 2001, « Η Κοινή Αγροτική Πολιτική», Γ. Δημόπουλος, Ν. Μπαλτάς, Ι. Χασσιδ (Επιμέλεια) Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές: Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές, ΕΠΕΕΣ, Αθήνα.
 - 3 Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ τον Ιούνιο του 2003 κρίθηκε απαραίτητη: Πρώτον, για να περιορισθούν οι αγροτικές δαπάνες ενόψει της διεύρυνσης της Ε.Ε. με χώρες των οποίων οι οικονομίες σε μεγάλο βαθμό στηρίζονται στον αγροτικό τομέα και δεύτερον, για να προσαρμοσθούν οι ενισχύσεις του αγροτικού τομέα στις επιταγές του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.
 - 4 Μπαλτάς Ν., 2003, «Συνέπειες από την Αναθεώρηση της ΚΑΠ στον Αγροτικό Τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

2. ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΖΩΝΗΣ

2.1. Η Ευρω-Μεσογειακή Συνεργασία

Η φιλελευθεροποίηση των διεθνών αγορών και η αύξηση της ζήτησης για αγροτικά προϊόντα οδήγησε σε σημαντική αύξηση του όγκου του διεθνούς εμπορίου τροφίμων. Η αυξημένη ζήτηση συνδέεται στενά με τις πληθυσμιακές και οικονομικές εξελίξεις στα αναπτυσσόμενα κράτη, καθώς η ζήτηση των ανεπτυγμένων χωρών έχει σχεδόν σταθεροποιηθεί τα τελευταία χρόνια. Οι προβλέψεις για τις πληθυσμιακές μεταβολές στις αναπτυσσόμενες χώρες καταλήγουν σε ρυθμούς αύξησης διπλάσιους από τους αντίστοιχους των ανεπτυγμένων. Παράλληλα, η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου τους θα στρέψει μέρος της ζήτησης σε προϊόντα ανώτερης ποιότητας. Ο ανταγωνισμός στις διεθνείς αγορές θα ενταθεί, καθώς οι συμφωνίες για τα αγροτικά προϊόντα στα πλαίσια του ΠΟΕ μειώνουν σε μεγάλο βαθμό όλες τις στρεβλωτικές για το εμπόριο ενισχύσεις και οι εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς.

Μέχρι το 1972 δεν υπήρχε Ευρωπαϊκή Μεσογειακή Πολιτική. Μόνο περιπτωσιακά η Κοινότητα είχε συνάψει με χώρες της Ευρω-Μεσογειακής Ζώνης προτιμησιακές συμφωνίες πρόσβασης των προϊόντων τους στις ευρωπαϊκές αγορές. Οι προτιμησιακές αυτές συμφωνίες ήταν σε μεγάλο βαθμό ετερογενείς, καθώς κυμαίνονταν από την πλήρη τελωνειακή ένωση (Τουρκία) μέχρι τις απλές εμπορικές παραχωρήσεις, προτιμησιακές (Ισραήλ, Αίγυπτος) ή μη-προτιμησιακές. Η διαφοροποίη-

ση αυτή δημιουργούσε προβλήματα και προστριβές με τις μεσογειακές εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης χώρες.

Βασικό εμπόδιο στην ανάπτυξη μίας Μεσογειακής Πολιτικής απετέλεσε η μεγάλη σημασία του αγροτικού τομέα στις ευρωπαϊκές οικονομίες. Η αγροτική παραγωγή πολλών κοινοτικών χωρών η οποία ήταν ανταγωνιστική με αυτή των μεσογειακών χωρών, δεν διευκόλυνε την ανάπτυξη ελεύθερων εμπορικών σχέσεων. Η «Σφαιρική Μεσογειακή Προσέγγιση» υπήρξε η απάντηση της Ε.Ε. στις διαμαρτυρίες για άνιση μεταχείριση και οδήγησε στη σύναψη σειράς συμφωνιών σύνδεσης ή οικονομικής και χρηματοδοτικής συνεργασίας απεριόριστης διάρκειας με τις χώρες της Ευρω-Μεσογειακής Ζώνης. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική, όμως, δεν επέτρεπε καμία σκέψη για πλήρη απελευθέρωση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων και περιελάμβανε μόνο δασμολογικές μειώσεις.

Μόλις στις αρχές της δεκαετίας του '80 εκπονήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα πρώτο ολοκληρωμένο σχέδιο μίας νέας πολιτικής για τις εκτός Κοινότητας μεσογειακές χώρες που συμπεριελάμβανε για πρώτη φορά την παραγωγή και το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων. Μετά από πολλές επιμέρους συμφωνίες το νέο αυτό πλαίσιο πολιτικοοικονομικής προσέγγισης των μεσογειακών χωρών κατέληξε στην Ευρω-Μεσογειακή Εταιρική Σχέση, όπου η πολιτική και το εμπόριο συμπεριελήφθησαν για πρώτη φορά σε ένα ενιαίο πλαίσιο.

Η Ευρω-Μεσογειακή Συνεργασία θεμελιώθηκε στη Διάσκεψη της Βαρκελώνης το 1995 και αποτελεί μία φιλόδοξη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προάσπιση της ειρήνης και την επιβολή οικονομικής και πολιτικής σταθερότητας στην περιοχή της Μεσογείου. Ειδικότερα προσδιορίστηκαν οι ακόλουθοι τρεις κύριοι άξονες πολιτικής:

- α) ενισχυμένη εταιρική σχέση στον τομέα της πολιτικής και της ασφάλειας** με σκοπό την εδραίωση της ειρήνης και της πολιτικής σταθερότητας,
- β) εταιρική σχέση στον κοινωνικό, πολιτιστικό και ανθρωπιστικό τομέα** με στόχο την κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των λαών, και
- γ) οικονομική και χρηματοδοτική εταιρική σχέση** με στόχο την προώθηση της οικονομικής ευημερίας και τη σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου. Κεντρικό σημείο αποτελεί η εγκαθίδρυση έως το 2010 μίας Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου στο πλαίσιο των κανόνων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, η οποία είναι μέρος του ευρύτερου σχεδίου της Ε.Ε. για τη δημιουργία μίας Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου που θα περικλείει τριάντα χώρες και πάνω από 800 εκατ. ανθρώπους⁵. Η σταδιακή κατάργηση των δασμολογικών και γενικά των εμποδίων ελεύθερης διακίνησης στα βιομηχανικά προϊόντα και η σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου

των υπηρεσιών και των αγροτικών προϊόντων στα πλαίσια των νέων ευρω-μεσογειακών συμφωνιών σύνδεσης και των συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου θα οδηγήσει τελικά στην πλήρη απελευθέρωση του εμπορίου.

2.2. Το Εμπόριο Αγροτικών Προϊόντων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Μεσογειακών Χωρών ⁶

Το εμπόριο των αγροτικών προϊόντων συμμετέχει κατά 6% στο σύνολο των εμπορικών συναλλαγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της Ευρω-Μεσογειακής Ζώνης. Ο μεγαλύτερος όγκος εξαγωγών αγροτικών προϊόντων προς την Ε.Ε. πραγματοποιείται από την Τουρκία⁷ (η Τουρκία κατέχει το 40% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων από τις Μεσογειακές χώρες προς την Ε.Ε) και ακολουθούν το Μαρόκο, το Ισραήλ, η Αίγυπτος και τέλος η Τυνησία. Αναφορικά με τις κοινοτικές χώρες οι περισσότερες εξαγωγές αγροτικών προϊόντων προς τις χώρες της ΕΜΖ πραγματοποιούνται από την Γαλλία, την Γερμανία και την Ολλανδία, ενώ ακολουθούν η Αγγλία και η Ιταλία. Πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο με τις ΕΜΖ χώρες εμφανίζουν μόνο η Γαλλία και η Ολλανδία.

Κατά το διάστημα 1995-2002 ο δείκτης αύξησης του Ευρω-Μεσογειακού εμπορίου αγροτικών προϊόντων είναι θετι-

5 Βερούκοκος Γ, 2001, «Η Ευρω-Μεσογειακή Εταιρική Σχέση και η προοπτική Δημιουργίας Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου», Διπλωματική Εργασία, Οικονομικό Παν/μιο Αθηνών.

6 EUROSTAT, 2004, "Euro-Mediterranean trade in agricultural products"

7 Το υψηλό ποσοστό συμμετοχής της Τουρκίας στις εξαγωγές των Μεσογειακών χωρών προς την Ε.Ε. οφείλεται στο γεγονός ότι η Τουρκία είναι η μόνη από τις μεσογειακές χώρες που έχει πλήρη τελωνειακή ένωση.

κός (1.3 οι εισαγωγές - 1.4 οι εξαγωγές), αλλά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο δείκτη αύξησης του συνολικού Ευρω-Μεσογειακού Εμπορίου (1.8). Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της συμμετοχής των αγροτικών προϊόντων στο Ευρω-Μεσογειακό εμπόριο από 9% σε 8%.

Τα βασικότερα αγροτικά προϊόντα που εξάγονται προς τις χώρες της Μεσογείου είναι τα σιτηρά (πάνω από 40% των συνολικών εξαγωγών), η ζάχαρη (25% των συνολικών εξαγωγών) και το γάλα (13% των συνολικών εξαγωγών).

Αντίστοιχα, οι ευρωπαϊκές χώρες εισάγουν ως επί το πλείστον καρύδια, εσπεριδοειδή (κυρίως μανταρίνια και πορτοκάλια) και κονσέρβες φρούτων. Οι βασικές χώρες προέλευσης των εσπεριδοειδών είναι το Μαρόκο, η Τουρκία και το Ισραήλ, οι χώρες δηλαδή που είναι και οι βασικοί προμηθευτές μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων. Σε μικρότερες ποσότητες η Ε.Ε. προμηθεύεται από τις μεσογειακές χώρες χουρμάδες, σύκα, σταφίδες, τομάτες, πατάτες και ελαιόλαδο. Οι κύριοι προμηθευτές ελαιολάδου είναι η Τυνησία και η Τουρκία, ενώ το Μαρόκο είναι ο κύριος προμηθευτής τοματών. Τα εισαγόμενα προϊόντα ανταγωνίζονται τα αντίστοιχα αγροτικά προϊόντα της Ισπανίας (ελαιόλαδο, τομάτες, πορτοκάλια, μανταρίνια), της Ολλανδίας (τομάτες, πατάτες), της Γερμανίας (πατάτες), της Γαλλίας (πατάτες) και της Ελλάδας (ελαιόλαδο, σταφίδες, τομάτες, πορτοκάλια, μανταρίνια).

2.3. Το Εμπόριο Αγροτικών Προϊόντων μεταξύ της Ελλάδος και των Μεσογειακών Χωρών

Το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας με τις μεσογειακές εκτός Κοινότητας χώρες κατά το διάστημα 1995-2002 είναι θετικό. Κατά το προαναφερόμενο διάστημα ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών αγροτικών προϊόντων της χώρας με τις χώρες της ΕΜΖ σχεδόν διπλασιάστηκε. Τα εισαγόμενα από τις μεσογειακές χώρες αγροτικά προϊόντα αποτελούν το 9% του συνόλου των εισαγωγών της Ελλάδας από τις συγκεκριμένες χώρες και τα εξαγόμενα αγροτικά προϊόντα το 13% του συνόλου των εξαγωγών προς τις συγκεκριμένες χώρες (στοιχεία 2002).⁸

Αναφορικά με το κοινοτικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων με τις χώρες της ΕΜΖ, η Ελλάδα συμμετέχει κατά 2% στο σύνολο των κοινοτικών εισαγωγών και κατά 4% στο σύνολο των κοινοτικών εξαγωγών.

Το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας με τις χώρες της ΕΜΖ καθώς και τα εισαγόμενα και εξαγόμενα αγροτικά προϊόντα διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των διαφόρων χωρών. Στη βάση επομένως των στοιχείων του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας με κάθε μία από τις μεσογειακές χώρες διαπιστώνεται:

α) Το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της Ελλάδας με την Αλγερία είναι θετικό σε αντίθεση με το συνολικό εμπορικό ισοζύγιο που είναι αρνητικό και διαχρονικά επιδεινούμενο (με βάση τα προσωρινά στοιχεία του 2002 και 2003). Η Ελλάδα δεν εισάγει από την Αλγερία

αγροτικά προϊόντα, εξάγει όμως σημαντικές ποσότητες: δημητριακών (78,4% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων), φρούτων και λαχανικών, ζάχαρης - μελιού, καπνού (21,08% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων) και αμύλου, σιταριού και καλαμποκιού. Οι εξαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων ανέρχονται στο 47,06% της αξίας των συνολικών ελληνικών εξαγωγών προς την Αλγερία (στοιχεία 2001).

- β) Θετικό είναι και το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της Ελλάδας με την Αίγυπτο, ενώ διαχρονικά στη βάση τουλάχιστον των προσωρινών στοιχείων του 2002 και 2003 επιδεινώνεται. Οι εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων σε αξία είναι σχεδόν τριπλάσιες από τις εισαγωγές. Οι εξαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων ανέρχονται στο 36,2% της αξίας των συνολικών ελληνικών εξαγωγών προς την Αίγυπτο. Εξάγονται σημαντικές ποσότητες, τουλάχιστον από πλευράς αξίας, καπνού (67,8% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων), φρούτων και λαχανικών (11,3% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων), δημητριακών, ελαίων και λιπών. Παρά όμως το σημαντικό μερίδιο των φρούτων και λαχανικών στην αξία των συνολικά εξαγόμενων αγροτικών προϊόντων της χώρας μας προς την Αίγυπτο, οι εισαγωγές τους είναι διπλάσιες. Μεγαλύτερη επίσης είναι η αξία των εισαγωγών και στις περιπτώσεις της ζάχαρης και του μελιού, των ελαιούχων σπόρων και των γεωργικών πρώτων υλών (στοιχεία 2001).
- γ) Θετικό είναι το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της Ελλάδας με την Ιορδανία, όπως θετικό είναι και το συνολικό εμπορικό ισοζύγιο. Η Ελλάδα εξάγει

προς την Ιορδανία χωρίς αντίστοιχες εισαγωγές: ψάρια, ζάχαρη-μέλι, ζωοτροφές, καπνό, ξυλεία και έλαια και λίπη. Σημαντικό μερίδιο των εξαγωγών καταλαμβάνει ο καπνός (69,4% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων), τα φρούτα και τα λαχανικά (10% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων). Με μόνη εξαίρεση τις γεωργικές πρώτες ύλες, το εμπορικό ισοζύγιο όλων των υπόλοιπων αγροτικών προϊόντων είναι πλεονασματικό. Οι εξαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων ανέρχονται στο 10,7% της αξίας των συνολικών ελληνικών εξαγωγών προς την Ιορδανία (στοιχεία 2001).

- δ) Ελλειμματικό και διαχρονικά επιδεινούμενο είναι το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της χώρας μας με το Μαρόκο. Η Ελλάδα εισάγει σημαντικές ποσότητες ψαριών και κρεάτων, ενώ αναφορικά με τα εξαγόμενα προϊόντα ο καπνός καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην αξία των εξαγωγών (39% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων το 2001). Αναλυτικότερα, ελλειμματικό είναι το εμπορικό ισοζύγιο των ψαριών, των κρεάτων και των ελαίων & λιπών (στα προαναφερόμενα προϊόντα υπάρχουν μόνο εισαγωγές), όπως επίσης και της ζάχαρης, του καφέ-κακάου και των γεωργικών πρώτων υλών. Οι εξαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων ανέρχονται στο 16,9% της αξίας των συνολικών ελληνικών εξαγωγών προς το Μαρόκο.
- ε) Ελλειμματικό είναι το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της Ελλάδας με τη Συρία, εικόνα που αντιστρέφεται το 2003 στη βάση των προσωρινών στοιχείων. Η χώρα μας εισάγει από τη Συρία, χωρίς αντίστοιχες εξαγωγές: ψάρια, δη-

μητριακά, ζάχαρη-μέλι και ελαιούχους σπόρους, ενώ σημαντικές είναι οι εισαγόμενες ποσότητες φρούτων και λαχανικών (καταλαμβάνουν το 80,3% της συνολικής αξίας των εισαγόμενων αγροτικών προϊόντων το 2001). Τα σημαντικότερα εξαγόμενα προϊόντα του πρωτογενή τομέα είναι η ξυλεία (38,3% της αξίας των εξαγωγών), ο καπνός (27,3% της αξίας των εξαγωγών) και ο καφές-κακάο (21% της αξίας των εξαγωγών). Οι εξαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων ανέρχονται μόλις στο 0,3% της αξίας των συνολικών ελληνικών εξαγωγών προς την Συρία.

στ) Θετικό είναι το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της Ελλάδας με το Ισραήλ σε αντίθεση με την ελλειμματική εικόνα του συνολικού εμπορικού ισοζυγίου. Το Ισραήλ είναι η μόνη χώρα της Μεσογειακής Λεκάνης η οποία εισάγει ζώα ζώα από την Ελλάδα. Η χώρα μας εξαγεί επίσης προς το Ισραήλ, χωρίς αντίστοιχες εισαγωγές, γάλα και αυγά, ξυλεία και φυσικές υφαντικές ίνες. Οι εισαγωγές υπερτερούν των εξαγωγών στις περιπτώσεις των ζώντων ζώων, της ζάχαρης, του καφέ-κακάου, των τροφίμων, των ελαιούχων σπόρων και των γεωργικών πρώτων υλών. Το σημαντικότερο μερίδιο των εξαγωγών καταλαμβάνεται από τα φρούτα και τα λαχανικά (29,7% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων για το 2001), τον καπνό (26,6% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων) και τα έλαια και λίπη (11% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων). Οι εξαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων ανέρχονται στο 16,6% της αξίας των συνολικών ελληνικών εξαγωγών προς το Ισραήλ. Σημαντικές επίσης είναι οι εισαγωγές από το Ισραήλ ζάχα-

ρης (16,5% των συνολικών εισαγωγών αγροτικών προϊόντων) και καφέ-κακάου (16,2% των συνολικών εισαγωγών αγροτικών προϊόντων).

ζ) Θετικό είναι το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της Ελλάδας με την Τυνησία. Ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο διαπιστώνεται μόνο στην περίπτωση των ψαριών, όπου οι εισαγωγές ξεπερνούν κατά πολύ τις εξαγωγές (τα εισαγόμενα ψάρια ανέρχονται στο 93,7% της αξίας των εισαγόμενων από την Τυνησία αγροτικών προϊόντων), των τροφίμων και των γεωργικών πρώτων υλών. Τα σημαντικότερα εξαγόμενα προϊόντα είναι οι φυτικές υφαντικές ύλες (76,6% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων το 2001) και ο καπνός (21,3% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων). Οι εξαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων ανέρχονται στο 30% της αξίας των συνολικών ελληνικών εξαγωγών προς την Τυνησία.

η) Τέλος, θετικό είναι και το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της Ελλάδας με τον Λίβανο. Στις εμπορικές συναλλαγές έλλειμμα διαπιστώνεται μόνο στο ισοζύγιο των ζώντων ζώων και της ξυλείας, όπου η χώρα μας εισάγει χωρίς να εξαγεί. Τις σημαντικότερες εξαγωγές πραγματοποιεί η Ελλάδα στο γάλα και τα αυγά (21,7% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων το 2001), στα δημητριακά (23,08% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων) και στα έλαια (13,7% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων). Οι εξαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων ανέρχονται στο 8,61% της αξίας των συνολικών ελληνικών εξαγωγών προς τον Λίβανο.

3. Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1. Βασικά Χαρακτηριστικά και Προοπτικές

Η αντικατάσταση της εθνικής αγροτικής πολιτικής από την Κοινή Αγροτική Πολιτική μετά την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. επέφερε και στον πρωτογενή τομέα, όπως και στους λοιπούς τομείς παραγωγικών δραστηριοτήτων, σημαντικές διαφοροποιήσεις. Οι μηχανισμοί στήριξης των αγροτικών προϊόντων, οι επιδοτήσεις και οι αντισταθμιστικές εισφορές στις εισαγωγές οδήγησαν, τουλάχιστον σε μία πρώτη φάση, στη στήριξη των αγροτικών εισοδημάτων. Ο διαφορετικός βαθμός στήριξης μεταξύ των αγροτικών προϊόντων διαφοροποίησε τη σύνθεση της αγροτικής παραγωγής (αύξηση της παραγωγής προϊόντων όπως το σκληρό σιτάρι, το βαμβάκι και οι ηλιόσποροι και υποχώρηση της παραγωγής του βοείου κρέατος, των γαλακτοκομικών προϊόντων, του μαλακού σιταριού και του κριθαριού).

Η εφαρμογή της ΚΑΠ, όμως, δεν μπόρεσε να αυξήσει σημαντικά το αγροτικό εισόδημα σε μακροπρόθεσμη βάση. Το αγροτικό εισόδημα παραμένει στο μισό του μέσου όρου της Ε.Ε, ενώ σημαντικό ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας που διαπιστώνεται οφείλεται κατά βάση στη μείωση του αγροτικού πληθυσμού και όχι στην άνοδο της αξίας της αγροτικής παραγωγής. Στην

εξέλιξη αυτή συνέβαλε κυρίως η στασιμότητα ή ακόμα και η μείωση που παρατηρήθηκε στις δημόσιες και ιδιωτικές αγροτικές επενδύσεις. Ο γεωργικός τομέας χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας (το κόστος παραγωγής των προϊόντων συνεχίζει να είναι υψηλό)⁹.

Οι προαναφερόμενες διαπιστώσεις οφείλονται κατά κύριο λόγο στα σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ακόμα και σήμερα ο αγροτικός τομέας. Το μικρό μέσο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η αρνητική ηλικιακή διάρθρωση και το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο του αγροτικού πληθυσμού εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν τον πρωτογενή τομέα της χώρας. Στις αρνητικές εξελίξεις πρέπει να προστεθεί η άρνηση των παιδιών των αγροτών να συνεχίσουν τη δραστηριότητα στην αγροτική εκμετάλλευση (μόνο το ένα τρίτο των εκμεταλλεύσεων έχουν διάδοχο). Η δυσμενής ηλικιακή σύνθεση του αγροτικού πληθυσμού αντιμετωπίζεται σε σημαντικό βαθμό από τους αλλοδαπούς απασχολούμενους.

Όμως παρά τις δυσοίωνες προοπτικές η σημασία του πρωτογενή τομέα είναι μεγάλη από οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής απόψεως. Όπως έχει παρατηρήσει η Ο.Κ.Ε.¹⁰, η μείωση του αγροτικού πληθυσμού εμπεριέχει, πέραν των αρνητικών κοινωνικοοικονομικών συνεπειών, κιν-

9 Βλ. Ε.Π. «Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006».

10 Γνώμη Νο 80/2002, «Ε.Π. Αγροτική Ανάπτυξη / Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου - Γ' ΚΠΣ»

δύνους υποβάθμισης, οικολογικής καταστροφής και πολιτιστικής αλλοίωσης της υπαίθρου. Είναι καίριας επομένως σημασίας η διατήρηση της αγροτικής απασχόλησης και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων στη βάση εναλλακτικών μορφών παραγωγής (βιολογική γεωργία), αναβαθμισμένων περιβαλλοντικών προτύπων και ποιοτικής βελτίωσης των προϊόντων.

3.2. Βασικές Κατευθύνσεις της Αγροτικής Πολιτικής

Βασική προϋπόθεση για μία βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη είναι η ανταγωνιστικότητα της αγροτικής παραγωγής σε συνδυασμό με τη χρήση καλλιεργητικών μεθόδων φιλικών προς το περιβάλλον και ασφαλών προς τον καταναλωτή. Σε πολλές, όμως, περιπτώσεις η ανταγωνιστικότητα έρχεται σε αντίθεση με την ποιότητα των προϊόντων και την τήρηση αναβαθμισμένων περιβαλλοντικών προτύπων, καθώς βασικό στοιχείο της αποτελεί το μειωμένο κόστος παραγωγής. Στο γεωργικό τομέα το χαμηλό κόστος παραγωγής σχετίζεται με μεγάλες εκμεταλλεύσεις, εντατικές καλλιέργειες, αυξημένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Στον αντίποδα βρίσκεται η φιλική για τον άνθρωπο και το περιβάλλον παραγωγή που οδηγεί σε προϊόντα ποιότητας με ήπια χρήση των αγροτικών συντελεστών και διατήρηση των φυσικών χαρακτηριστικών του αγροτικού χώρου. Τα δύο προαναφερόμενα μοντέλα αγροτικής ανάπτυξης στηρίζονται σε διαφορετικές πολιτικές επιλογές και ενέργειες αγροτικής ανάπτυξης και έχουν διαφορετικές επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του αγροτικού χώρου.

Καθοριστικό στοιχείο των μέτρων αγροτικής ανάπτυξης είναι ο μη ενιαίος χαρακτήρας του ελληνικού αγροτικού χώρου, ο οποίος διακρίνεται σε δύο εντελώς διαφορετικές μεταξύ τους κατηγορίες: Τις ορεινές-προβληματικές μικρο-νησιωτικές αγροτικές περιοχές από την μία και τις πεδινές αγροτικές περιοχές από την άλλη.

Η γεωργία των ορεινών προβληματικών και μικρο-νησιωτικών περιοχών χαρακτηρίζεται από χαμηλή χρήση τεχνολογίας και χαμηλή παραγωγικότητα και δύσκολα μπορεί να ανταποκριθεί στο ζητούμενο της ανταγωνιστικής παραγωγής. Η διατήρηση της κοινωνικοοικονομικής φυσιογνωμίας των συγκεκριμένων περιοχών επιβάλλει την αναπαραγωγή της αγροτικής οικογένειας μέσω της δημιουργίας εναλλακτικών τομέων οικονομικών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στις συγκεκριμένες περιοχές δεν μπορεί παρά να βασίζεται στην παραγωγή προϊόντων τοπικής ιδιαιτερότητας με διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Προβλήματα αντιμετωπίζει και ο γεωργικός τομέας στις πεδινές περιοχές, λόγω κυρίως της έντονης εξειδίκευσης των εκμεταλλεύσεων, της εντατικοποίησης της παραγωγής και της κατάρρευσης ή κατάργησης των συλλογικών θεσμών στήριξης. Πολλές από τις εκμεταλλεύσεις των συγκεκριμένων περιοχών λειτουργούν ανταγωνιστικά, ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός των μικρών και μεσαίων εκμεταλλεύσεων με χαμηλές διαπραγματευτικές δυνατότητες στην αγορά. Η ανισότητα αυτή στο μέγεθος και στις δυνατότητες των εκμεταλλεύσεων συνηγορεί στην ανάπτυξη πολιτικών και μέτρων που ικανοποιούν τις διαφορετικές ανάγκες. Όπως και στην περίπτωση των ορει-

νών και μειονεκτικών αγροτικών περιοχών, οι μικρομεσαίες εκμεταλλεύσεις του πεδινού χώρου πρέπει να κατευθυνθούν στην παραγωγή προϊόντων των οποίων η ανταγωνιστικότητα βασίζεται στην ποιότητα και σε καλλιεργητικές μεθόδους ασφαλείς για τους καταναλωτές και φιλικές προς το περιβάλλον. Αντίθετα, οι μεγάλες εκμεταλλεύσεις με το υψηλό τεχνολογικό επίπεδο μπορούν να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό ακόμα και υπό όρους συρρίκνωσης της επιδοματικής πολιτικής της Ε.Ε.

Ανατρέχοντας στο Ε.Π. Αγροτικής Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης της Υπαίθρου στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ διαπιστώνεται ότι οι εθνικές επιλογές αγροτικής ανάπτυξης, τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο, είναι προσανατολισμένες στην ποιοτική παραγωγή, μέσω της οποίας εξασφαλίζεται στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η ασφάλεια και η υγιεινή των τελικών προϊόντων. Η προστασία του περιβάλλοντος και η ποιότητα και ασφάλεια των αγροτικών προϊόντων αποτελούν τις δύο οριζόντιες βασικές πολιτικές που διαχέονται σε όλους τους άξονες προτεραιότητας του Ε.Π. Ειδικότερα, και με γνώμονα πάντα το σχεδιασμό του Προγράμματος, οι δράσεις «βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας» καλούνται να εκπληρώσουν τους ακόλουθους στόχους:

- βελτίωση της ποιότητας και της υγιεινής των τροφίμων (πρωτογενών και μεταποιημένων),
- στροφή της παραγωγής σε προϊόντα που παρουσιάζουν νέα δυναμική στην αγορά, και ικανοποιούν τις αυξημένες απαιτήσεις των καταναλωτών (νέα προϊόντα, προϊόντα ποιότητας, βιολογικά, κ.λπ),
- βελτίωση της παρεχόμενης τεχνικής στήριξης σε θέματα επιμόρφωσης, πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης των αγροτών,
- βελτίωση και ποιοτική αναβάθμιση των εισροών της γεωργικής παραγωγής.

Στην πράξη όμως παρατηρούνται σοβαρές αποκλίσεις μεταξύ των διακηρυσσόμενων θέσεων και της εφαρμοζόμενης πολιτικής. Η υλοποίηση των προαναφερόμενων επιλογών ανάπτυξης του αγροτικού τομέα συναντά σημαντικές δυσκολίες, καθώς οι αγρότες καλούνται να ξεπεράσουν από μόνοι τους την έντονη γραφειοκρατία και την ελλιπή και αποσπασματική ενημέρωση και στήριξη που τους παρέχεται.

Τέλος, ειδικά μέτρα θα πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση των δυσμενών εξελίξεων από την πρόσφατη «μεταρρύθμιση των μεσογειακών¹¹»¹². Οι συνέπει-

11 Ως μεσογειακά προϊόντα αναφέρονται το λάδι, ο καπνός και το βαμβάκι.

12 Οι πρόσφατες αποφάσεις για τα τρία προϊόντα (λάδι, βαμβάκι, καπνός) έχουν ως εξής:

- Λάδι: α) Καταργείται κάθε στήριξη στους πολύ μικρούς παραγωγούς με επιδότηση μέχρι 50 ευρώ, β) αποσυνδέονται πλήρως από το 2006 οι επιδοτήσεις από την παραγωγή για τους παραγωγούς με ελαιώνες μέχρι 3 στρέμματα και χορηγείται «εισοδηματική ενίσχυση» στο μέσο όρο των επιδοτήσεων 2000-2002, γ) για τους παραγωγούς με πάνω από 3 στρέμματα ελαιώνες αντικαθίσταται το 60% της επιδότησης από εισοδηματική ενίσχυση, ενώ με το υπόλοιπο 40% θα επιδοτούνται από τις εθνικές αρχές οι πα-

ες από τις ρυθμίσεις αναφορικά με τις ελαιοκαλλιέργειες και τις καλλιέργειες καπνού και βαμβακιού, αν δεν αντιμετωπισθούν άμεσα, θα οδηγήσουν σε σταδιακή εγκατάλειψη των συγκεκριμένων καλλιεργειών με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την αγροτική απασχόληση και το εισόδημα των παραγωγών. Οι αρνητικές επιπτώσεις θα είναι πλέον έντονες σε περιοχές εντατικής καλλιέργειας των οποίων η οικονομία συνδέεται στενά με τις προαναφερόμενες καλλιέργειες. Εμμέσως θα επηρεαστούν αρνητικά (μείωση παραγωγής και μείωση της απασχόλησης) και οι συνδεδεμένοι κλάδοι της μεταποιητικής βιομηχανίας (υφαντουργία, καπνοβιομηχανία).

3.3. Το Σύστημα Εμπορίας και Διακίνησης των Ελληνικών Αγροτικών Προϊόντων

Καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των τιμών του καταναλωτή και του παραγωγού, αλλά και στη διασφάλιση της υγιεινής και ασφάλειας των τροφίμων, παίζει το σύστημα εμπορίας και διακίνησης των γεωργικών προϊόντων και του κρέατος. Αναλυ-

τικότερα, το κύκλωμα διακίνησης-εμπορίας και μεταποίησης των βασικότερων αγροτικών προϊόντων στη χώρα μας περιγράφεται στη συνέχεια¹³:

Προϊόντα Κρέατος

Το εμπορικό ισοζύγιο των κτηνοτροφικών προϊόντων στην Ελλάδα συνεχώς επιδεινώνεται. Η αύξηση της κατανάλωσης κρέατος σε συνδυασμό με τη μείωση της παραγωγής, ιδίως του βοείου κρέατος (η εγχώρια παραγωγή καλύπτει μόλις το 30% περίπου της ζήτησης), καθιστούν τον τομέα της κτηνοτροφίας έντονα ελλειμματικό. Σημαντικές ελλείψεις παρατηρούνται επίσης και στον τομέα του νωπού αγελαδινού γάλατος. Εξαίρεση στα προαναφερόμενα αποτελεί ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας, όπου η παραγωγή εμφανίζεται σταθερή διαχρονικά.

Τα υφιστάμενα σφαγεία που ανταποκρίνονται στα σύγχρονα πρότυπα καλύπτουν ένα σχετικά μεγάλο μέρος των αναγκών σφαγής. Προβλήματα και σημαντικές

ραγωγία με επιλέξιμες κατηγορίες ελαιώνων. Θα συνυπολογίζονται επίσης τα κριτήρια πολλαπλής συμμόρφωσης (φροντίδα ελαιοδένδρων, συντήρηση εδάφους, προστασία περιβάλλοντος).

- Βαμβάκι: Οι μικροί παραγωγοί δικαιούνται εισοδηματική ενίσχυση στο μέσο όρο της επιδότησης 2000-2002. Οι μεγάλοι παραγωγοί θα παίρνουν το 65% της στήριξης με μορφή εισοδηματικής ενίσχυσης και το υπόλοιπο 35% ως ειδική στρεμματική ενίσχυση. Σε περίπτωση που καλλιεργηθούν περισσότερα στρέμματα η επιδότηση θα περικόπτεται αναλογικά. Το 2009 θα αξιολογηθούν από την Επιτροπή τα αποτελέσματα του συστήματος στήριξης σε σύνδεση με την παραγωγή βαμβακιού στην Ν. Αφρική. Αυτό πρακτικά σημαίνει αναθέωση του συστήματος προς την κατεύθυνση της πλήρους αποσύνδεσης και περιορισμό της παραγωγής.
- Καπνός: Αποσύνδεση του 40% των επιδοτήσεων από την παραγωγή από το 2006 και αντικατάστασή τους από «εισοδηματική ενίσχυση». Η συνδεδεμένη ενίσχυση χορηγείται αποκλειστικά σε παραγωγούς με ποιοτικές ποικιλίες. Μετά το 2010 θα γίνει πλήρης αποσύνδεση και το 50% των κονδυλίων θα δίνεται ως εισοδηματική ενίσχυση, ενώ το υπόλοιπο 50% θα χρηματοδοτεί προγράμματα αναδιάρθρωσης των καπνοκαλλιεργειών. Η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν προβλέπει καμία εξαίρεση για τους μικρούς παραγωγούς κάτω των 3,5 τόνων το χρόνο οι οποίοι αποτελούν το 93% όλων των παραγωγών και παράγουν το 80% της παραγωγής.

13 Μπαλτάς Ν., 2001, «Αναπτυξιακή Στρατηγική και Επενδύσεις στη Μεταποίηση και Εμπορία Αγροτικών Προϊόντων», Υπουργείο Γεωργίας και Κέντρο Έρευνας Οικονομικού Παν/μίου Αθηνών

ελλείψεις σε σφαγεία διαπιστώνονται στην περίπτωση των αιγοπροβάτων και στις απομακρυσμένες ορεινές και νησιώτικες περιοχές. Ικανοποιητική είναι η δυναμικότητα των σύγχρονων μεταποιητικών μονάδων παρασκευής κρεατοσκευασμάτων και προϊόντων με βάση το κρέας, η οποία υπερκαλύπτει την ετήσια εγχώρια κατανάλωση. Ανάγκη εκσυγχρονισμού διαπιστώνεται μόνο σε ορισμένες μονάδες οικογενειακής μορφής¹⁴.

Αναφορικά με το σύστημα εμπορίας και διακίνησης πρέπει να σημειωθεί ότι είναι περιορισμένες οι ποσότητες κρέατος που διακινούνται μέσω των κρεαταγορών. Η εμπορία του χοιρινού κρέατος και των πτηνοτροφικών προϊόντων βελτιώνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς, ενώ ευνοϊκές είναι και οι εξελίξεις που σημειώνονται σε ορισμένους αγροτικούς φορείς συνεταιριστικού χαρακτήρα. Τα οργανωτικά προβλήματα εξακολουθούν να παραμένουν έντονα στην εμπορία των προϊόντων της βοοτροφίας και της αιγοπροβατοτροφίας, ενώ οι ρυθμοί εκσυγχρονισμού της εμπορικής υποδομής είναι ιδιαίτερα αργοί.

Με εξαίρεση τα πουλερικά και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, ο βαθμός τυποποίησης των εγχωρίων κρεάτων είναι ιδιαίτερα χαμηλός, γεγονός που μειώνει σημαντικά την ανταγωνιστικότητά τους σε όφελος των αντίστοιχων προϊόντων εισαγωγής.

Ελαιόλαδο

Η πρόσφατη κοινοτική πολιτική και οι εξελίξεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) δεν ευνοούν την επέκταση της ελληνικής παραγωγής ελαιολάδου, η

οποία σήμερα είναι ιδιαίτερα υψηλή. Βασικοί ανταγωνιστές της Ελλάδας στον τομέα του ελαιολάδου είναι η Ιταλία, η Ισπανία και η Τυνησία καθώς η χαμηλού κόστους και βιομηχανικής μορφής ελαιοκαλλιέργεια και ελαιοπαραγωγή απειλεί την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού ελαιολάδου.

Τα υπάρχοντα ελαιοτριβεία καλύπτουν σε σχετικό βαθμό τις ποσοτικές ανάγκες και τις ποιοτικές απαιτήσεις των Ελλήνων ελαιοπαραγωγών, καθώς πολλές μονάδες εκσυγχρονίστηκαν τα τελευταία χρόνια. Πολλά επίσης από τα ελαιοτριβεία τα οποία λειτουργούσαν σε ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές μετεγκαταστάθηκαν και μειώθηκαν οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Σημαντικές, τέλος, είναι οι επενδύσεις εκσυγχρονισμού των δεξαμενών αποθήκευσης του ελαιολάδου λόγω της σημασίας τους στην ποιότητα του τελικού προϊόντος.

Οπωροκηπευτικά

Στα οπωροκηπευτικά η εγχώρια παραγωγή υπερκαλύπτει την εγχώρια ζήτηση με αποτέλεσμα οι εισαγωγές νωπών οπωροκηπευτικών να είναι ελάχιστες. Τα προβλήματα βέβαια δεν εκλείπουν, καθώς ο τομέας χαρακτηρίζεται από έλλειψη πρώιμων ή όψιμων ποικιλιών, χαμηλές στρεμματικές αποδόσεις και χαμηλό βαθμό τυποποίησης των προϊόντων.

Στην εσωτερική αγορά η άναρχη διακίνηση των οπωροκηπευτικών αποβαίνει σε βάρος των παραγωγών οι οποίοι αναγκάζονται να διαπραγματευθούν σε ατομική βάση με τους χονδρέμπορους ή τις αλυσίδες

πολυκαταστημάτων που είναι οι κύριοι ρυθμιστές της αγοράς. Οι υφιστάμενες συνθήκες, δεδομένης και της αδυναμίας ουσιαστικής παρέμβασης των αγροτικών συνεταιρισμών, αυξάνουν το κόστος διακίνησης και ευνοούν τη διαρροή εισοδήματος σε μη αναγκαίους, υπό κανονικές συνθήκες, μεσάζοντες. Οι εξαγωγές επίσης νωπών φρούτων υπολείπονται σε συστηματικότητα και οργάνωση όσον αφορά τον εφοδιασμό των μεγάλων χονδρεμπορικών και λιανεμπορικών κέντρων της Ευρώπης.

Κατά την εγχώρια διακίνηση παραδοσιακά κυρίαρχη θέση κατέχει η Κεντρική Αγορά Αθηνών και ακολουθεί η Κεντρική Αγορά της Θεσσαλονίκης. Οι κεντρικές αγορές έχουν βελτιωθεί σημαντικά από πλευράς υποδομής, αλλά εξακολουθούν να υπολείπονται ως προς τον βαθμό προσαρμογής τους στα νέα καταναλωτικά πρότυπα, ενώ αδυνατούν να στηρίξουν την ποιότητα των προϊόντων και τη διαφάνεια των συναλλαγών. Ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας τους διαμορφώνει σε σημαντικό βαθμό τις τιμές τόσο στο επίπεδο του παραγωγού, όσο και στο επίπεδο του καταναλωτή. Διαχρονικά τα σημεία διακίνησης έχουν αυξηθεί, γεγονός που έχει απαλείψει τον «ολιγοπωλιακό», κατά μία έννοια, χαρακτήρα του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων.

Σήμερα μπορεί κανείς να διακρίνει τις ακόλουθες βασικές αγορές οπωροκηπευτικών:

α) Την Κεντρική Αγορά Αθηνών και Θεσσαλονίκης από όπου προμηθεύονται προϊόντα κυρίως επαγγελματίες λαϊκών αγορών, συνοικιακά παντοπωλεία και οπωροπωλεία και δευτερευόντως τα super markets. Η διάθεση των οπωροκηπευτι-

κών από τους παραγωγούς στους χονδρεμπόρους γίνεται: είτε με απευθείας πώληση στο χονδρέμπορο σε ορισμένη τιμή, είτε με πώληση των προϊόντων μέσω του χονδρέμπορου για λογαριασμό του παραγωγού, αντί συγκεκριμένου ποσοστού προμήθειας.

- β) Τους υπαίθριους ή στεγασμένους χώρους χονδρεμπορικών πωλήσεων από όπου προμηθεύονται τα προϊόντα επαγγελματίες πωλητές, μικρά συνοικιακά παντοπωλεία, οπωροπωλεία και κυρίως πλανόδιοι πωλητές.
- γ) Τις λαϊκές αγορές από όπου διακινείται ο μεγαλύτερος όγκος των νωπών οπωροκηπευτικών. Ο αριθμός των λαϊκών αγορών διαχρονικά αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς, καθώς είναι ο μόνος τρόπος απευθείας διάθεσης των προϊόντων από τους παραγωγούς χωρίς τη μεσολάβηση μεσάζοντων.
- δ) Τα μεγάλα χονδρεμπορικά καταστήματα ή τις αλυσίδες καταστημάτων τροφίμων τα οποία προμηθεύονται τα προϊόντα ως επί το πλείστον από τους ίδιους τους παραγωγούς και δευτερευόντως από την Κεντρική Αγορά.
- ε) Τους πλανόδιους μικροπωλητές οι οποίοι στην πλειοψηφία τους δραστηριοποιούνται χωρίς νόμιμη άδεια.

Τρόφιμα-Ποτά

Το σύγχρονο χαρακτηριστικό στην εμπορία των τροφίμων και ποτών είναι η συγκέντρωση της διακίνησης στις μεγάλες επιχειρήσεις-αλυσίδες διανομής (υπεραγορές), οι οποίες υπαγορεύουν σε σημαντικό βαθμό τους όρους της διακίνησης (πο-

σότητες, ποιότητες, χρόνους, συσκευασίες). Οι συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί δυσχεραίνουν σημαντικά την είσοδο στην αγορά νέων προϊόντων και μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων, καθώς ο ανταγωνισμός είναι ιδιαίτερα σκληρός για τις μονάδες μικρής δυναμικότητας.

Με ελάχιστες εξαιρέσεις, το υφιστάμενο σύστημα εμπορίας των τροφίμων και ποτών δυσχεραίνει σημαντικά τη διακίνηση των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό. Μεγάλες ποσότητες των εξαγόμενων ελληνικών αγροτικών προϊόντων μεταποιοούνται και συσκευάζονται με ξένες καθιερωμένες επωνυμίες.

Για την ενίσχυση της εξαγωγικής προσπάθειας των Ελλήνων παραγωγών έχει συσταθεί ο Οργανισμός Προώθησης Εξαγωγών (ΟΠΕ), ενώ τελευταία ιδρύθηκε και η «Αγροεξαγωγική Α.Ε.» με ιδιωτική και κρατική συμμετοχή. Τα μέχρι σήμερα όμως αποτελέσματα από τη λειτουργία των προαναφερόμενων εξαγωγικών φορέων είναι σχεδόν μηδαμινά και εξακολουθούν να χάνονται σημαντικές αγορές, οι οποίες κατακτώνται από προϊόντα ανταγωνιστικών χωρών. Επιπρόσθετα προβλήματα στις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων δημιουργούνται και από την αλληλεπικάλυψη αρμοδιοτήτων που διαπιστώνεται μεταξύ του Υπουργείου Γεωργίας και της Γενικής Δ/σης Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης¹⁵.

Το τελικό κόστος και η ποιότητα των προϊόντων (ειδικά στην περίπτωση των νωπών αγροτικών προϊόντων) εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό και από τις συνθήκες με-

ταφοράς. Το επίπεδο των μεταφορικών υποδομών επηρεάζει άμεσα την τελική τιμή διάθεσης στην εσωτερική αγορά καθώς και την ανταγωνιστικότητα των εξαγόμενων αγροτικών προϊόντων.

Το υψηλό κόστος των αεροπορικών μεταφορών και οι ελλείψεις σε υποδομές συντήρησης και ψύξης των σιδηροδρομικών μεταφορών οδηγεί, ως επί το πλείστον, στην οδική μεταφορά των εξαγόμενων ελληνικών αγροτικών προϊόντων. Τα μεταποιημένα οπωροκηπευτικά (κυρίως κομπόστες) εξάγονται στις ΗΠΑ με containers. Ο μεγαλύτερος όγκος των νωπών οπωροκηπευτικών (ροδάκινα, σταφύλια, κηπευτικά, σπαράγγια) προς τις χώρες της Βόρειας και ΒΑ Ευρώπης μεταφέρεται οδικά, καθώς τα αυτοκίνητα-ψυγεία διασφαλίζουν την απαιτούμενη κατά τη μεταφορά ψύξη και τις λοιπές συνθήκες ασφαλούς διακίνησης. Η φόρτωση γίνεται άμεσα από τα συσκευαστήρια-ψυγεία και η εκφόρτωση απευθείας στις μεγάλες αγορές ή στα super markets των ευρωπαϊκών χωρών. Το συνηθέστερο δρομολόγιο, μετά τις πολιτικές αναταραχές στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, είναι η μέσω Ιταλίας διαδρομή προς την λοιπή Ευρώπη. Η συγκεκριμένη διαδρομή, καθώς η πλειονότητα των νωπών και των μεταποιημένων οπωροκηπευτικών φορτώνεται από τη Βόρεια Ελλάδα και συγκεκριμένα από τη Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, αυξάνει σημαντικά το μεταφορικό κόστος και επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στις ευρωπαϊκές αγορές.

15 Υπουργείο Γεωργίας, 2002, «Βιώσιμη Γεωργία σε μία ανεπτυγμένη ύπαιθρο: Στρατηγική δεκαετίας για την αγροτική ανάπτυξη της Ελλάδας», Αθήνα.

4. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

4.1. Ο Ρόλος του Κράτους και των Δημόσιων Φορέων

Στις παρούσες συνθήκες απελευθέρωσης του εμπορίου και διεύρυνσης των αγορών όπου το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα συνιστά καθοριστικό στοιχείο βιωσιμότητας των παραγωγικών μονάδων, η θεσμική οργάνωση της χώρας αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Μεγάλος αριθμός δημόσιων φορέων με ασαφείς και αλληλοεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες σαφώς επηρεάζει αρνητικά τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Αναφορικά με τον αγροτικό τομέα κύριος φορέας της θεσμικής του οργάνωσης είναι το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και οι από αυτό εξαρτώμενοι ή εποπτευόμενοι φορείς. Ειδικότερα, η αγροτική πολιτική και οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης του αγροτικού χώρου και της αγροτικής παραγωγής καθορίζονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (πρώην Υπουργείο Γεωργίας) σε συνεργασία με τα σχετιζόμενα Υπουργεία (Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης κ.ά). Κατά τη διαδικασία εφαρμογής μέτρων πολιτικής συμμετέχουν με την κατάθεση των απόψεών τους οι ενδιαφερόμενοι συνεταιριστικοί και συνδικαλιστικοί φορείς, το Συμβούλιο Αγροτικής Πολιτι-

κής και το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (με την ιδιότητα του Επιστημονικού Συμβούλου της εκάστοτε κυβέρνησης).¹⁶

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων επίσης είναι και ο φορέας εφαρμογής της πολιτικής, είτε απευθείας μέσω των Υπηρεσιών του, είτε μέσω των εποπτευόμενων οργανισμών του. Ειδικότερα¹⁷:

Η αγροτική έρευνα, η οποία μαζί με την εκπαίδευση, την κατάρτιση και γενικότερα την ενημέρωση των αγροτών αποτελεί μία από τις σημαντικότερες ενότητες διασφάλισης της υγιεινής και της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων, είναι αρμοδιότητα αποκλειστικά του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας (ΕΘΙΑΓΕ), το οποίο είναι προσανατολισμένο κυρίως στη γεωργοτεχνική έρευνα, ενώ με την έρευνα φυτοπροστασίας ασχολείται το Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο. Αναφορικά με το παραγόμενο ερευνητικό έργο, αυτό δεν κρίνεται ως ικανοποιητικό, καθώς η πληροφόρηση των αγροτών για τα ερευνητικά προγράμματα και η διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων είναι ιδιαίτερα περιορισμένη, ενώ χαλαρή είναι και η σύνδεση μεταξύ αναγκών και ερευνώμενων αντικειμένων. Επίσης, το πολλαπλασιαστικό υλικό που

16 Υπουργείο Γεωργίας, 2002, «Βιώσιμη Γεωργία σε μία ανεπτυγμένη Υπαιθρο: Στρατηγική δεκαετίας για την Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας».

17 ο.π.

χρησιμοποιείται είναι ως επί το πλείστον εισαγόμενο.

Η γεωργική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι αρμοδιότητα του Οργανισμού Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΟΓΕΕΚΑ)-ΔΗΜΗΤΡΑ. Μέχρι σήμερα το έργο του Οργανισμού δεν καλύπτει τις σύγχρονες ανάγκες επιμόρφωσης-κατάρτισης των αγροτών. Τα υλοποιούμενα προγράμματα είναι ασύνδετα με τις ανάγκες του αγροτικού πληθυσμού και κάθε άλλο παρά εξοπλίζουν τον αγρότη με τις απαραίτητες γνώσεις και πληροφορίες ώστε:

- να μειώνει το κόστος, να βελτιώνει την ποιότητα και να αυξάνει την προστιθέμενη αξία στην αγροτική του εκμετάλλευση,
- να παρακολουθεί τις εξελίξεις στην αγορά, στην τεχνολογία και στην επιστήμη και να ενημερώνεται για τις αγροτικές πολιτικές, τα μέτρα αναδιάρθρωσης, τους αναπτυξιακούς νόμους και τα χρηματοπιστωτικά δεδομένα.

Αναφορικά με την υγιεινή και την ασφάλεια των τροφίμων το ισχύον νομικό πλαίσιο αποτελείται από τον Κώδικα Τροφίμων και Ποτών και Αντικειμένων Κοινής Χρήσης (όπου μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται και διατάξεις για την εισαγωγή από τρίτες – μη Κοινοτικές- χώρες), τον Αγορανομικό Κώδικα (Ν.Δ. 136/1946), κωδικοποιημένες ή μη αγορανομικές διατάξεις καθώς και από νόμους, προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις που αποσκοπούν στον καθορισμό των κριτηρίων ποιότητας και στην ασφάλεια των τροφίμων. Στα παραπάνω περιλαμβάνονται και διατάξεις που προβλέπουν τον έλεγχο των τροφίμων και τις επι-

βαλλόμενες διοικητικές ή/και ποινικές κυρώσεις καθώς και την επισήμανση αυτών.

Όσον αφορά τους αρμόδιους ελεγκτικούς φορείς και παρά το ότι σημαντικό μέρος του συστήματος ελέγχου των τροφίμων περιήλθε στον Ενιαίο Φορέα Ελέγχου Τροφίμων (Ε.Φ.Ε.Τ.), αρμόδιο για τα φυτικά και ζωικά προϊόντα στο στάδιο της πρώτης μεταποίησης εξακολουθεί να παραμένει το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Στα θέματα των γενετικά τροποποιημένων προϊόντων αρμόδια αρχή είναι το ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε και η αξιολόγηση των προϊόντων γενετικής τροποποίησης γίνεται από ειδική επιτροπή η οποία έχει συσταθεί με απόφαση του Υπουργού Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. Στην προαναφερόμενη επιτροπή συμμετέχουν εκπρόσωποι των Υπουργείων Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Οικονομικών, Ανάπτυξης και Υγείας και Πρόνοιας, του Γενικού Χημείου του Κράτους, της Γ.Γ.Ε.Τ. και της Γ.Γ.Κ. καθώς και ειδικοί εμπειρογνώμονες.

Αναλυτικότερα ο Ε.Φ.Ε.Τ, ο οποίος είναι ο αρμόδιος φορέας για την πιστοποίηση της ασφάλειας των τροφίμων, εποπτεύεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης και είναι Ν.Π.Δ.Δ. Με βάση το θεσμικό του πλαίσιο, μεταξύ των κυριοτέρων αρμοδιοτήτων του συγκαταλέγονται: α) ο καθορισμός των προδιαγραφών ποιότητας, β) ο καθορισμός των προτύπων στα οποία στηρίζεται η μελέτη και εφαρμογή των συστημάτων παραγωγής υγιεινών προϊόντων, γ) ο καθορισμός και η επικύρωση των κανόνων ορθής υγιεινής πρακτικής σύμφωνα με τις Κοινοτικές Οδηγίες και με κάθε άλλο συναφή κανόνα διεθνούς και κοινοτικού δικαίου, δ) η διενέργεια και ο συντονισμός των ελέγχων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας μετά την πρωτογενή παραγωγή. Από

την ευθύνη του εξαιρούνται τα νωπά φυτικά προϊόντα που βρίσκονται στους χώρους της καλλιέργειας και δεν έχουν υποστεί επεξεργασία, καθώς και τα νωπά προϊόντα κτηνοτροφίας, ιχθυοκαλλιέργειας και μελισσοκομίας πριν προσφερθούν προς κατανάλωση. Επίσης, ο Φορέας συμμετέχει στα αρμόδια για την ασφάλεια και υγιεινή των τροφίμων Όργανα της Ε.Ε. καθώς και στους αρμόδιους Κοινοτικούς και Διεθνείς Οργανισμούς.

Παράλληλα, και υποστηρικτικά με τον Ε.Φ.Ε.Τ. λειτουργεί το Εθνικό Συμβούλιο Πολιτικής Ελέγχου Τροφίμων (Ε.Σ.Π.Ε.Τ.) και το Επιστημονικό Συμβούλιο Ελέγχου Τροφίμων (Ε.Σ.Ε.Τ). Το Ε.Σ.Π.Ε.Τ γνωμοδοτεί για τις πολιτικές στον τομέα ελέγχου των τροφίμων και εισηγείται προγράμματα δράσης, ενώ το Ε.Σ.Ε.Τ έχει την επιστημονική ευθύνη θεμάτων της αρμοδιότητας του Ε.Φ.Ε.Τ.

Η δημιουργία του Ε.Φ.Ε.Τ. κατήργησε την πολυδιάσπαση των αρμοδιοτήτων, γεγονός το οποίο η Ο.Κ.Ε.¹⁸ θεωρεί σημαντικό βήμα στη βελτίωση της διαδικασίας για την υγιεινή των τροφίμων. Η λειτουργία του όμως δεν είναι μέχρι σήμερα ικανοποιητική, καθώς ο Ε.Φ.Ε.Τ. βρίσκεται ακόμα στο στάδιο συγκρότησης των υπηρεσιών του.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί επίσης, ότι στη χώρα μας οι αρμοδιότητες ελέγχου της υγιεινής των φυτικών και ζωικών προϊόντων πριν το στάδιο της πρώτης μεταποίησης δεν ανήκουν στον Ε.Φ.Ε.Τ. αλλά σε Υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Συγκεκριμένα, η Δ/ση Μεταποίησης και Αγο-

ρών Προϊόντων Φυτικής Προέλευσης και συγκεκριμένα το Τμήμα Τυποποίησης και Ποιοτικού Ελέγχου Γεωργικών Προϊόντων Φυτικής Προέλευσης είναι αρμόδιο για την καθοδήγηση, τον έλεγχο και το συντονισμό:

- i) των Περιφερειακών Κέντρων Προστασίας Φυτών και Ποιοτικού Ελέγχου αρμόδιων του ποιοτικού ελέγχου των νωπών και μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων (Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Βόλος, Πειραιάς, Ναύπλιο, Πάτρα, Ηράκλειο),
- ii) των Γραφείων Υγειονομικού και Ποιοτικού Ελέγχου αρμόδιων του ελέγχου των εξαγόμενων και εισαγόμενων αγροτικών προϊόντων σε επίπεδο νομού,
- iii) του Μπενάκειου Φυτοπαθολογικού Ινστιτούτου Κηφισιάς και του Ινστιτούτου Τεχνολογίας αρμόδιων για δυσκολότερες περιπτώσεις ελέγχων.

Αναφορικά με τον έλεγχο της υγιεινής και της ποιότητας των προϊόντων ζωϊκής προέλευσης, υπό τον έλεγχο και το συντονισμό της Κεντρικής Δ/σης «Κτηνιατρικής Δημόσιας Υγείας» του Υπουργείου, υπεύθυνα είναι:

- i) τα δεκαπέντε (15) Κτηνιατρικά Εργαστήρια Υγιεινής Τροφίμων Ζωϊκής Προέλευσης,
- ii) τα δύο (2) Ινστιτούτα Υγιεινής Τροφίμων Ζωϊκής Προέλευσης στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και
- iii) οι έντεκα (11) Σταθμοί Υγειονομικού Κτηνιατρικού Ελέγχου στους συνοριακούς

18 Γνώμη Νο 33/1999, «Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων και άλλες ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Ανάπτυξης»

σταθμούς και στα βασικά λιμάνια-αεροδρόμια για τον έλεγχο των εισαγομένων και εξαγομένων ζώντων ζώων και λοιπών προϊόντων ζωϊκής προέλευσης.

Ο ποιοτικός και ποσοτικός (λόγω ποσοτώσεων) έλεγχος του νωπού και επεξεργασμένου γάλακτος βρίσκεται στην αρμοδιότητα του Ελληνικού Οργανισμού Γάλακτος (ΕΛΟΓ), ο οποίος διαθέτει επτά (7) εργαστήρια ελέγχου γάλακτος.

Ο έλεγχος ως προς την ποιότητα, τη φυτοϋγιεινή κατάσταση, τη σύνθεση και τα λοιπά ποιοτικά χαρακτηριστικά των ζωοτροφών διενεργείται δειγματοληπτικά από τα δύο (2) εργαστήρια «Ελέγχου Ποιότητας Ζωοτροφών» που λειτουργούν στη Λυκόβρυση και στη Λάρισα αντίστοιχα.

Τέλος, ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (ΟΠΕΓΕΠ) είναι αρμόδιος φορέας για την εγγύηση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων από πλευράς κρατικής διοίκησης και με την επίβλεψη του διεξάγονται και οι επιτόπιοι έλεγχοι για τα βιολογικά προϊόντα.

Οι ποινές στις περιπτώσεις μη τήρησης των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας έχουν τη μορφή χρηματικών προστίμων και μπορούν να φθάσουν, ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράλειψης, μέχρι τη μερική ή και την ολική ανάκληση της άδειας λειτουργίας της επιχείρησης. Τέλος, προβλέπονται και ποινικές κυρώσεις, ενώ τα επικίνδυνα τρόφιμα αποσύρονται από την αγορά.

4.2. Ο ρόλος των αγροτικών συνεταιρισμών και των καταναλωτών

Στην Ελλάδα τα βασικά δικαιώματα των καταναλωτών κατοχυρώνονται από το νόμο 2251/1994 (ΦΕΚ 191 Α/16-11-1994), όπως έχει τροποποιηθεί, συμπληρωθεί και ισχύει¹⁹, ο οποίος μεταξύ άλλων προβλέπει και τη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών ως γνωμοδοτικού οργάνου του Υπουργού Ανάπτυξης.

Το νομοθετικό πλαίσιο συμπληρώνεται από ένα πλέγμα κανονιστικών /διοικητικών διατάξεων (Αγορανομικές Διατάξεις, Υπουργικές Αποφάσεις, κ.λπ.), οι οποίες διαμορφώθηκαν πριν την ψήφιση του Ν. 2251/94 και αποσκοπούν στον καθορισμό και τον έλεγχο των όρων κυκλοφορίας των προϊόντων (ποιότητα και ασφάλεια). Η κύρια ευθύνη υλοποίησης της πολιτικής του καταναλωτή ανήκει στη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή (Π.Δ. 197/1997-ΦΕΚ 156 Α', 30.7.1997), η οποία έχει επίσης τη συναρμοδιότητα για την εποπτεία και τον έλεγχο της επισήμανσης των τροφίμων (ακόμη και γενετικά τροποποιημένων) που διατίθενται στην αγορά, όπως και για την ενημέρωση των καταναλωτών.

Οι παραγωγοί από την πλευρά τους λειτουργούν συλλογικά μέσα από τις συνεταιριστικές τους οργανώσεις και συγκεκριμένα μέσα από την Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.). Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν μακρόχρονη ιστορία και αξιόλογη πορεία, ενώ ο ρόλος τους στη διαδικα-

19 Τροποποιήσεις έχουν επέλθει με τους Ν. 2469/1997 (ΦΕΚ 87^Α), 2741/1999 (ΦΕΚ 199^Α), και 3043/2002 (ΦΕΚ 192^Α), το ΠΔ 301/2002 (ΦΕΚ 267^Α) και τις Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ) αριθμ. Ζ1-496/7-12-2000 (ΦΕΚ 1545 Β) και Ζ1 - 659/14-10-2002 (ΦΕΚ 267^Α).

σία της αγροτικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης της υπαίθρου είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Οι μικρές και διάσπαρτες αγροτικές εκμεταλλεύσεις δεν θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των καταναλωτών και στις συνθήκες έντονου ανταγωνισμού που χαρακτηρίζουν την εγχώρια και διεθνή αγορά χωρίς τη στήριξη και τη μεσολάβηση των αγροτικών συνεταιρισμών. Μέσα από τη συλλογικότητα είναι δυνατή η συμπίεση του κόστους παραγωγής, ενώ αυξάνεται η διαπραγματευτική δύναμη στην αγορά των μεμονομένων μικροκαλλιεργητών.

Οι συνεταιρισμοί δραστηριοποιούνται ως κοινωνικοί εταίροι στα κυριότερα συμβουλευτικά όργανα διαμόρφωσης και εφαρμογής της αγροτικής πολιτικής, ενώ σημαντικός είναι και ο ρόλος τους στις Διεπαγγελματικές Οργανώσεις που ανάγουν τους αγρότες σε ισότιμους με τους μεταποιητές και τους εμπόρους κοινωνικούς εταίρους, προάγοντας εξίσου τα συμφέροντα όλων των συνεργαζόμενων πλευρών. Ειδικότερα, συμμετέχουν με έναν (1) εκπρόσωπο της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. στο Εθνικό Συμβούλιο Πολιτικής Ελέγχου Τροφίμων (Ε.Σ.Π.Ε.Τ.) που λειτουργεί ως συμβουλευτικό και γνωμοδοτικό όργανο του Ε.Φ.Ε.Τ. Στο πλαίσιο αυτό γνωμοδοτούν είτε μετά από σχετικό ερώτημα του Διοικητικού Συμβουλίου (του Ε.Φ.Ε.Τ.) είτε αυτεπαγγέλτως, σε θέματα πολιτικής ελέγχου τροφίμων και εισηγούνται προγράμματα δράσης σε σχετικά θέματα (άρθρο 3 Ν. 2741/1999). Στο προαναφερόμενο όργανο συμμετέχουν, επίσης, τρεις (3) εκπρόσωποι των καταναλωτών και από ένας (1) εκπρόσωπος του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών Τροφίμων (Σ.Ε.Β.Τ.), του Συνδέσμου Εμπορικών Επιχειρήσεων Τροφίμων Ελλάδος, του Συνδέσμου Επιχειρήσεων Σούπερ-Μάρκετ Ελλάδος (ΣΕΣΜΕ) καθώς και από ένας (1) εκπρόσωπος από

κάθε αναγνωρισμένο από τον Κανονισμό της Βουλής πολιτικό κόμμα.

Περαιτέρω, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί συμμετέχουν με έναν (1) εκπρόσωπό τους (ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.) στο Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών, συμβουλευτικό και γνωμοδοτικό όργανο του Υπουργού Ανάπτυξης, που εκφράζει τις θέσεις των καταναλωτών για θέματα προστασίας των καταναλωτών, υποβάλλει προτάσεις για την προώθηση των συμφερόντων τους και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους και εκδίδει γνωμοδοτήσεις σε καταναλωτικά θέματα και ιδίως για όλα τα νομοσχέδια και τις διατάξεις που αφορούν τους καταναλωτές (άρθρο 12 Ν. 2251/1994). Στο ίδιο όργανο, εκτός από τις ενώσεις των καταναλωτών, συμμετέχουν και εκπρόσωπος των εργαζομένων (Γ.Σ.Ε.Ε.), δημοσίων υπαλλήλων (Α.Δ.Ε.Δ.Υ.), της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.) καθώς και των επιμελητηρίων (Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων), των βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.) και των εμπόρων (Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου-ΕΣΣΕΕ).

Τέλος, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί συμμετέχουν μαζί με άλλους εκπροσώπους των παραγωγικών τάξεων (εργοδότες - επιχειρηματίες, εργαζόμενους - δημόσιους υπάλληλους, ελεύθερους επαγγελματίες, τοπική αυτοδιοίκηση και καταναλωτές) στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.) που έχει ως έργο της την οργάνωση παροχής συμβουλευτικού έργου προς την Κυβέρνηση, μέσω της διατύπωσης αιτιολογημένων γνωμών για ιδιαίτερης σπουδαιότητας θέματα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, όπως εν προκειμένω η υγιεινή και ασφάλεια των τροφίμων καθώς και οι εισαγωγές και εξαγωγές των γεωργικών προϊόντων.

5. ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Ο.Κ.Ε.

Η απελευθέρωση του εμπορίου αγροτικών προϊόντων στο πλαίσιο των αποφάσεων του ΠΟΕ σε συνδυασμό με την προβλεπόμενη αύξηση της ζήτησης τροφίμων θεωρούνται ότι θα επηρεάσουν, μεταξύ άλλων, και την ανάπτυξη του ελληνικού αγροτικού τομέα. Χωρίς να είναι δυνατό να προβλεφθεί με ακρίβεια το πόσο θα προχωρήσει η απελευθέρωση των αγορών αγροτικών προϊόντων και τροφίμων στο μέλλον, είναι βέβαιο ότι η διαπιστούμενη τάση απελευθέρωσης θα συνεχισθεί και θα ενταθεί ο διεθνής ανταγωνισμός. Παράλληλα, οι καταναλωτικές συμπεριφορές, έτσι όπως διαμορφώνονται στις ανεπτυγμένες χώρες, και η απαίτηση, από την πλευρά των καταναλωτών, για ποιοτικά και ασφαλή προϊόντα οδηγούν την αγροτική παραγωγή σε σημαντικές διαφοροποιήσεις.

Οι αλλαγές στην Κοινή Αγροτική Πολιτική προς την κατεύθυνση της στήριξης των αγροτικών εισοδημάτων, εφόσον πληρούνται τα καθορισμένα περιβαλλοντικά και ποιοτικά κριτήρια, μπορούν να αποβούν σε όφελος της ελληνικής γεωργίας προσανατολίζοντάς την σε ποιοτικές καλλιέργειες και μεθόδους παραγωγής φιλικές προς το περιβάλλον και ασφαλείς προς τον καταναλωτή.

Η Ο.Κ.Ε. στο σημείο αυτό, και πριν προχωρήσει σε επιμέρους προτάσεις, θα ήθελε να επισημάνει ότι μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν έχει παρουσιασθεί κάποια ευρεία διατροφική κρίση, ούτε έχει διαπιστωθεί κάποια γενικευμένη ασθένεια στο φυτικό ή ζωικό κεφάλαιο της χώρας.

5.1. Προτάσεις Βελτίωσης του Συστήματος Ασφάλειας και Υγιεινής των Γεωργικών Προϊόντων

Η Ο.Κ.Ε. έχει επισημάνει²⁰ ότι η χωρίς περιορισμούς ανάπτυξη του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων είναι δυνατόν να εμπεριέχει κινδύνους για την υγεία των καταναλωτών. Η υγιεινή και ασφάλεια των τροφίμων αποτελούν στοιχείο του πολυλειτουργικού²¹ χαρακτήρα των γεωργικών δραστηριοτήτων και πρέπει να διαφυλαχθούν.

Σύμφωνα με τις απόψεις της Ο.Κ.Ε., πολλές από τις οποίες έχουν ήδη εκφρασθεί σε παρελθούσες Γνώμες²², βασικές προϋποθέσεις για την ποιοτική αναβάθμιση και ασφάλεια των αγροτικών προϊόντων αποτελούν:

- Η ασφαλής κάλυψη όλης της αλυσίδας των τροφίμων (από το αγρόκτημα στο

20 Γνώμη Νο 45/2000, «Παγκοσμιοποίηση του εμπορίου στο πλαίσιο του Π.Ο.Ε.».

21 Οι γεωργικές δραστηριότητες, όπως είναι γνωστό, έχουν κοινωνικές οικονομικές και πολιτισμικές συνέπειες.

22 Γνώμη Νο 44/2000, «Κατάρτιση στον αγροτικό τομέα», Γνώμη Νο 40/2000, «Λευκή Βίβλος για την ασφάλεια των τροφίμων, Γνώμη Νο 52/2001, «Πλαίσιο στόχων Αγροτικής Έρευνας».

τραπέζι) και η συγκέντρωση των αρμοδιοτήτων ελέγχου και αξιολόγησης των κινδύνων σε έναν μόνο φορέα αρμόδιο για όλα τα στάδια της τροφικής αλυσίδας. Η λειτουργία του προτεινόμενου Φορέα θα πρέπει να βασίζεται στις αρχές της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας. Η πληθώρα των φορέων που ασχολούνται σήμερα με το ζήτημα της υγιεινής και ασφάλειας των αγροτικών προϊόντων και οι υφιστάμενες αλληλεξαρτήσεις και συναρμοδιότητες καθιστούν το όλο σύστημα δυσκίνητο και το επιβαρύνουν με υψηλό κόστος εργασίας και δαπανών.

- Η υπαγωγή του Εθνικού Φορέα Ελέγχου Τροφίμων (Ε.Φ.Ε.Τ.) στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ως πλέον αρμόδιου από το Υπουργείο Ανάπτυξης στο οποίο υπάγεται σήμερα.
- Η ίδρυση ελεγκτικού οργάνου αρμόδιου για τη συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των κανονισμών επί περιβαλλοντικών και ποιοτικών κριτηρίων στους τόπους παραγωγής. Το ίδιο αυτό όργανο θα είναι συγχρόνως υπεύθυνο για τη συνεχή ανάλυση δειγμάτων τροφίμων από όλα τα σημεία διακίνησης ως προς τα υπολείμματα φυτοφαρμάκων, παθογόνων οργανισμών και απαγορευμένων χημικών ουσιών, τα οποία θα δημοσιοποιεί τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό.
- Η διαρκής ενημέρωση και κατάρτιση των αγροτών στις νέες τεχνικές βελτίωσης της ποιότητας και στα διεθνώς καθιερωμένα πρότυπα ασφάλειας των τροφίμων. Προς αυτή την κατεύθυνση απαιτείται η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και η σύνδεσή του με

τις πραγματικές ανάγκες των αγροτών, ώστε να παρέχονται στους αγρότες οι απαραίτητες γνώσεις για:

- α) τη βελτίωση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων,
- β) την προστασία και διαφύλαξη του περιβάλλοντος της υπαίθρου και των χαρακτηριστικών του αγροτικού χώρου,
- γ) την παρακολούθηση των συνεχών διαφοροποιήσεων των καταναλωτικών προτύπων και των λοιπών αλλαγών που λαμβάνουν χώρα στην αγορά,
- δ) την αξιοποίηση των εξελίξεων στην τεχνολογία και στην επιστήμη, καθώς και των αλλαγών στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τον αγροτικό τομέα.

Επίσης η εξασφάλιση υπηρεσιών επιστημονικών συμβουλών προς τους παραγωγούς, μέσω των συνεταιριστικών τους οργανώσεων, με κύριο προσανατολισμό την ανταγωνιστικότητα της παραγωγής και την οικονομική αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

- Ο σαφής καθορισμός των ρόλων και των ευθυνών όλων των εμπλεκόμενων μερών (παραγωγοί ζωοτροφών, γεωργοί, παραγωγοί/προμηθευτές τροφίμων) και η διασφάλιση της δημοκρατικότητας των διαδικασιών ελέγχου με τη θέσπιση του κοινωνικού ελέγχου σε κεντρικό επίπεδο, δηλαδή των σχετικών γνωμοδοτικών επιτροπών.
- Η αντικειμενικότητα και πληρότητα των ελέγχων μέσω της ανάπτυξης ολοκλη-

ρωμένων συστημάτων συλλογής πληροφοριών, της δικτύωσης των αρμόδιων φορέων και της πιστοποίησης των ιδιωτικών και δημόσιων εργαστηρίων.

- Η διαρκής ενημέρωση των καταναλωτών για τη νέα φιλοσοφία παραγωγής αγροτικών προϊόντων με στόχο τη συμμετοχή τους στην προσπάθεια παραγωγής υγιεινών και ποιοτικών τροφών.
- Αναφορικά με τα προϊόντα κρέατος απαιτείται ο περαιτέρω εκσυγχρονισμός:
 - i) των σφαγείων, ώστε να πληρούνται από το σύνολό τους οι κοινοτικοί κανόνες υγιεινής. Ο αυστηρός έλεγχος των σφαγείων αποτελεί εγγύηση για την παράδοση στην αγορά υγιούς κρέατος, καθώς οι χώροι σφαγής αποτελούν το πρώτο και κρίσιμότερο στοιχείο για την πρόληψη διαφόρων ζωνοόσων που μεταφέρονται ακολούθως στην τροφική αλυσίδα ή υποβαθμίζουν την ποιότητα του κρέατος,
 - ii) των μονάδων τεμαχισμού και παρασκευής νωπών και κατεψυγμένων κρεατοσκευασμάτων, ώστε να εξασφαλίζεται η παραγωγή προϊόντων ποιότητας,
 - iii) των μονάδων αξιοποίησης των υποπροϊόντων και παραπροϊόντων του κρέατος.
- Ο περαιτέρω εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων ελαιοτριβείων και η συγχώνευσή τους στις περιπτώσεις μικρών μονάδων. Επίσης, ως επιθυμητή κρίνεται η μετεγκατάσταση των μονάδων

που λειτουργούν σε κατοικημένες περιοχές.

- Η διασύνδεση της έρευνας με τις ανάγκες των αγροτών και η διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα και να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των αγροτικών προϊόντων. Η γεωργοοικονομική και γεωργοκοινωνιολογική έρευνα πρέπει να βρουν τη θέση τους στο σχεδιασμό του ΕΘΙΑΓΕ με ανάλογη εξασφάλιση πόρων, γιατί πολύ συχνά το κόστος είναι υψηλότερο από τις εργαστηριακές έρευνες.
- Η στενή συνεργασία των δημόσιων φορέων με τους συλλογικούς αγροτικούς φορείς αλλά και με τους ίδιους τους αγρότες ώστε να δίνονται άμεσα οι σωστές κατευθύνσεις για την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων.

5.2. Προτάσεις Βελτίωσης του Συστήματος Διακίνησης και Εμπορίας των Ελληνικών Αγροτικών Προϊόντων

- Η επέκταση της τυποποίησης των οπωροκηπευτικών θα επενεργήσει θετικά στην παραγωγή και διακίνησή τους και θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά τους. Ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν οι παραγωγοί στη συγκεκριμένη διαδικασία είναι ιδιαίτερα σημαντικός, εφόσον η τυποποίηση συνδέεται στενά με το μακροχρόνιο συμφέρον τους.

Μέχρι σήμερα η τυποποίηση των οπωροκηπευτικών (εφαρμογή ενιαίων κανόνων ταξινόμησης και εμφάνισης-Ν. 3475/1955) εφαρμόζεται κυρίως στα

εξαγωγήματα προϊόντα, ενώ πρόσφατα παρατηρείται και τάση αύξησης της τυποποίησης των εσωτερικά διακινούμενων.

- Ο περαιτέρω εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής και του οργανωτικού πλαισίου των κεντρικών και των λαϊκών αγορών. Επίσης, η δημιουργία τοπικών αγορών σε καίρια σημεία παραγωγής (π.χ. οπωροκηπευτικών, εσπεριδοειδών, σιτηρών, κ.λπ.) κρίνεται ότι θα έχει θετικές συνέπειες στο εισόδημα των παραγωγών, καθώς θα ελέγχεται αποτελεσματικότερα το κύκλωμα των χονδρεμπόρων. Οι κεντρικές αγορές, έχοντας προμηθευτές τους χονδρεμπόρους και όχι τις τοπικές αγορές, δεν είναι δυνατόν να επέλθουν ούτε στις τιμές του παραγωγού, ούτε στις τιμές του καταναλωτού.
- Η ανάπτυξη συστήματος διαφάνειας και ενημέρωσης όλων των εμπλεκόμενων στην εμπορία και διακίνηση των αγροτικών προϊόντων (παραγωγών, προμηθευτών, καταναλωτών).
- Η νομιμοποίηση και μέσω αυτής ο έλεγχος της εκτός αγοράς διακίνησης, εφόσον πληρούνται οι αναγκαίες νόμιμες προϋποθέσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στην τήρηση των κανόνων υγιεινής. Η εξυγίανση του εμπορίου με την καταπολέμηση του παραεμπορίου και τον έλεγχο των πρακτικών που ακολουθούνται από τα πολυκαταστήματα τροφίμων και επηρεάζουν σημαντικά το επίπεδο των τιμών των αγροτικών προϊόντων.
- Η άμεση ενίσχυση μορφών συλλογικών δράσεων (συνεταιρισμών, ομάδων παραγωγών) μέσω παροχής ειδικών κινήτρων.
- Ειδικότερα για την προώθηση του ελληνικού ελαιολάδου κρίνεται ότι ο καθορισμός νομοθετικά τύπων μηχανημάτων και μεθόδων λειτουργίας του συνόλου των ελαιοτριβείων πρέπει να αποτελέσει βασική μέριμνα του Υπουργείου Γεωργίας. Με τον τρόπο αυτό θα γίνει γνωστό στο εσωτερικό και στο εξωτερικό πώς παράγεται το ελληνικό ελαιόλαδο.

5.3. Προτάσεις περαιτέρω Ανάπτυξης του Εμπορίου με τις Χώρες της Ευρωμεσογειακής Ζώνης

Στη βάση της Ευρω-Μεσογειακής Συμφωνίας και των Συμφωνιών Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις μεσογειακές χώρες, το καθεστώς μεταχείρισης για τα νωπά και μεταποιημένα αγροτικά προϊόντα είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς για τη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων από τις μεσογειακές χώρες ισχύει ο δασμολογικός αφοπλισμός είτε στο πλαίσιο των ποσοστώσεων, είτε στο πλαίσιο των ημερολογιακών αναφορών. Οι προαναφερόμενοι ελάχιστοι δασμολογικοί περιορισμοί θα ισχύσουν μέχρι το 2010, όποτε και θα καταργηθούν εντελώς στη βάση της Διακήρυξης της Βαρκελώνης και την εγκαθίδρυση της Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου²³.

23 Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Δ/ση Αγροτικής Πολιτικής, 2004.

Τα εισαγόμενα από τις χώρες της ΕΜΖ αγροτικά προϊόντα κατέχουν σημαντικό μερίδιο της ενιαίας κοινοτικής αγοράς και επηρεάζουν αρνητικά τις ελληνικές εξαγωγές. Το πρόβλημα δημιουργείται, όχι μόνο λόγω της προνομιακής μεταχείρισης, αλλά και του χαμηλότερου κόστους παραγωγής, εξαιτίας του εν αφθονία φθηνού εργατικού δυναμικού που διαθέτουν οι χώρες της ΕΜΖ και των ελαστικότερων κανόνων υγιεινής και ασφάλειας που εφαρμόζουν. Αντίθετα, τα αντίστοιχα ελληνικά προϊόντα επιβαρύνονται με υψηλότερο κόστος εργασίας, υποβάλλονται σε αυστηρούς ελέγχους για να διακινηθούν στη διεθνή αλλά και στην εσωτερική αγορά και επιβάλλεται να πληρούν τα πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας, όπως αυτά καθορίζονται στα πλαίσια της ΚΑΠ και πιστοποιούνται από τους επίσημους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Στη βάση των προαναφερομένων, η Ο.Κ.Ε. προτείνει ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου με τις χώρες της Ευρω-Μεσογειακής Ζώνης τα ακόλουθα:

- Την ανάπτυξη ενός πλήρους και εναρμονισμένου μεταξύ των χωρών της ΕΜΖ και της Ε.Ε. θεσμικού πλαισίου για τον έλεγχο όλων των αγροτικών προϊόντων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής αλυσίδας. Το προτεινόμενο θεσμικό πλαίσιο πρέπει να ανταποκρίνεται στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο των χωρών της Ε.Ε.
 - Την εφαρμογή σε όλες τις χώρες της ΕΜΖ ισοδύναμων υγειονομικών μέτρων και κανόνων αντίστοιχων με τους ισχύοντες στις χώρες της Ε.Ε.
 - Την ανάπτυξη ισοδύναμων με της Ε.Ε. διαδικασιών ελέγχου σε όλες τις χώρες της ΕΜΖ και τη θέσπιση ενιαίων και ομοιόμορφων προτύπων ποιότητας, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.
 - Την πιστοποίηση των αρμόδιων Ινστιτούτων και Φορέων ελέγχου σε όλες τις χώρες της ΕΜΖ με κοινά κριτήρια, αντίστοιχα με αυτά της Ε.Ε.
- Δεδομένου, όμως, ότι οι προαναφερόμενες προτάσεις εναρμόνισης θα απαιτήσουν μεγάλο χρονικό διάστημα, είναι απαραίτητο τα κράτη της Ε.Ε., μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, να γνωρίζουν εκ των προτέρων:
- Τις ζωνοσους που ενδημούν σε κάθε μία χώρα της Ευρω-Μεσογειακής Ζώνης ανά είδος ζώου και τα μέτρα που λαμβάνονται για την καταπολέμησή τους.
 - Τους κυριότερους εχθρούς (έντομα και νηματώδεις) και ασθένειες που προσβάλλουν τις καλλιέργειες των χωρών της ΕΜΖ.
 - Τις καλλιέργειες και την έκταση στην οποία χρησιμοποιούνται οι μεταλλαγόμενοι σπόροι.
 - Τα εγκεκριμένα φυτοφάρμακα σε κάθε χώρα και τις αποφάσεις που έχουν ληφθεί ως προς την εναρμόνιση της νομοθεσίας τους με την Οδηγία 91/414 της Ε.Ε. (προοδευτική απαγόρευση χρήσεως ορισμένων φυτοφαρμάκων στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.).
 - Την υφιστάμενη νομοθεσία για τα επιτρεπόμενα όρια υπολειμμάτων φυτο-

φαρμάκων ανά φυτικό ή ζωϊκό προϊόν, καθώς και για τις ζωοτροφές και τα υπολείμματα κτηνιατρικών φαρμάκων στο κρέας και στο γάλα.

- Αναλυτικά, στοιχεία για τις υφιστάμενες καλλιέργειες (αποδόσεις, ποικιλίες, μέσος κλήρος...) και για εκτρεφόμενα ζώα [αριθμός ζώων ανά είδος και παραγωγή κρέατος και γάλακτος (ανά είδος), αυγών, τυριών κ.ά]. Τα στοιχεία

αυτά είναι απαραίτητα για την κατ' αρχήν μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης στη γεωργία σε κάθε μία χώρα της Ε.Μ.Ζ. και τον καθορισμό ακολούθως του χρονοδιαγράμματος προς πλήρη εναρμόνιση των κανόνων ασφάλειας και υγιεινής των τροφίμων τους με εκείνους των κρατών-μελών της Ε.Ε.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Νικόλαος Αναλυτής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΑΛΓΕΡΙΑ

ΚΛΑΣΗ ΠΤΔΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		2003 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)	
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	0	9.060.247.516	0	28.144.575	0	13.231.316
00	Ζώα ζώντα	0	0	0	0	0	0
01	Κρέατα	0	0	0	0	0	0
02	Γάλα & αυγά	0	0	0	0	0	0
03	Ψάρια	0	0	0	0	0	0
04	Δημητριακά	0	7.104.102.457	0	18.156.385	0	4.891.835
05	Φρούτα & λαχανικά	0	3.214.411	0	317.837	0	44.636
06	Ζάχαρη & μέλι	0	10.037.132	0	28.000	0	57.600
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	0	0	0	0	0	223.242
08	Ζωοτροφές	0	0	0	0	0	0
09	Τρόφιμα	0	0	0	0	0	136.975
11	Ποτά	0	0	0	0	0	0
12	Καπνός	0	1.910.548.162	0	9.642.353	0	5.919.000
21	Δέρματα	0	0	0	0	0	0
22	Ελαιούχοι σπόροι	0	0	0	0	0	0
231	Καυτσούκ ακατέγυτο	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία - φελλός	0	0	0	0	0	0
261+265 & 268	Φυσιικές υφαντικές ίνες	0	0	0	0	0	1.958.028
29	Γεωργ. Πρώτες ύλες	0	0	0	0	0	0
4	Έλαια & λίπη	0	0	0	0	0	0
592-11/12	Άμυλα σιταριού, καλαμποκιού	0	32.345.354	0	32.345.354	0	0
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	34.059.499.664	19.250.171.322	-14.809.328.342	34.059.499.664	86.867.320	- 52.035.921

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΑΙΓΥΠΤΟ

ΚΛΑΣΗ ΤΠΔΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		2003 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)				
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ			
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	3.695.280.309	11.329.170.242	7.633.889.933	22.460.400	28.924.418	6.464.018	19.997.997	35.554.233	15.556.236
00	Ζωα ζώντα	0	0	0	0	0	0	365	0	-365
01	Κρέατα	0	0	0	0	0	0	0	0	0
02	Γάλα & αυγά	0	42.258.107	42.258.107	0	81.699	81.699	0	54.342	54.342
03	Ψάρια	6.920.077	82.314.919	75.394.842	4.132	53.047	48.915	8.841	24.790	15.949
04	Δημητριακά	17.009.168	403.445.206	386.436.038	8.633	101.778	93.145	4.801	25.092	20.291
05	Φρούτα & λαχανικά	264.1.110.935	1.281.445.087	-1359.665.848	19.032.197	2.325.775	-16.706.422	14.307.293	1.832.327	-12.474.956
06	Ζάχαρη & μέλι	266.749.398	70.261.506	-196.487.892	11.467	77.657	66.190	5.053	60.641	55.588
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	16.360.048	74.412.819	58.052.771	3.107	66.018	62.911	18.521	73.596	55.075
08	Ζωοτροφές	59.666.922	135.167.210	75.500.888	0	4.872	4.872	0	0	0
09	Τρόφιμα	706.950	214.740.928	214.033.978	2.245	284.988	282.743	13.404	76.481	63.077
11	Ποτά	2.634.050	13.005.732	10.371.692	873.541	28.039	-845.502	1.214.250	37.452	-1.176.798
12	Καπνός	1.120.300	7.678.169.667	7.677.049.367	431.684	18.537.082	18.105.998	42.310	17.439.889	17.397.579
21	Δέρματα	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Ελαιόλαδο σπόροι	245.753.063	5.074756	-240.678.307	959.843	0	-959.843	847.086	0	-847.086
231	Κουτσουκ ακατέστο	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία- φελός	108.082.058	135.183.994	27.101.936	284.701	622.372	337.671	791.532	299.028	-492.504
261-265 &268	Φυσιικές υφαντικές ίνες	167.874.866	916.566.139	748.691.273	010.874	5.246.733	5.235.959	1.973.597	15.503.349	13.529.752
29	Γεωργ. Πρώτες ύλες	156.472.807	13.586.524	-142.886.283	690.866	6.526	-684.340	678.807	9.155	-689.652
4	Έλαια & λίπη	4.820.267	263.537.648	258.717.381	147.110	1.487.832	1.340.722	92.147	118.091	25.944
592-11/12	Άμυλα σιτηρού, καλαμποκιού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	38.668.018.786	312.58.297.205	-7.409.721.581	168.298.879	63.465.104	-104.833.775	133.074.967	66.198.917	-66.876.050

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

ΚΛΑΣΗ ΤΠΔΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		2003 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	0	0	0	0	15.366	5.110	-10.256
00	Ζώα ζώοντα	0	0	0	0	0	0	0
01	Κρέατα	0	0	0	0	0	0	0
02	Γάλα & αυγά	0	0	0	0	0	0	0
03	Ψάρια	0	0	0	0	0	0	0
04	Δημητριακά	0	0	0	0	0	5.110	5.110
05	Φρούτα & λαχανικά	0	0	0	0	15.366	0	-15.366
06	Ζάχαρη & μέλι	0	0	0	0	0	0	0
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	0	0	0	0	0	0	0
08	Ζωοτροφές	0	0	0	0	0	0	0
09	Τρόφιμα	0	0	0	0	0	0	0
11	Ποτά	0	0	0	0	0	0	0
12	Καπνός	0	0	0	0	0	0	0
21	Δέρματα	0	0	0	0	0	0	0
22	Ελαιόυγι σπόροι	0	0	0	0	0	0	0
231	Καυτούς ακατέσπο	0	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία - φελλός	0	0	0	0	0	0	0
261-265 & 268	Φυσιικές υφαντικές ίνες	0	0	0	0	0	0	0
29	Γεωργ. Πρόσες ύλες	0	0	0	0	0	0	0
4	Έλαια & λίπη	0	0	0	0	0	0	0
592-11/12	Άμυλα σιταριού, καλαμπακιά	0	0	0	0	0	0	0
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	0	4.183.930	0	4.183.930	15.366	115.582	100.216

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΙΟΥΡΔΑΝΙΑ

ΚΩΔΗ ΠΛΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωπικά σταχέσια)		2003 (σε ευρώ-προσωπικά σταχέσια)	
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΗΤΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΗΤΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΗΤΟ
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	86.868.321	873.370.453	155.214	2.674.067	289.350	2.245.731
00	Ζωα ζώατα	0	0	1.122	-1.122	0	0
01	Κρέατα	0	0	0	0	0	0
02	Γάλα & αυγά	0	0	0	0	0	0
03	Ψάρια	0	26.708.011	0	80.028	0	50.195
04	Δημητριακά	849.856	5.433.745	0	37.023	0	143.702
05	Φρούτα & λαχανικά	83.179.312	13.010.681	135.626	2.371	289.350	8.160
06	Ζάχαρη & μέλι	0	18.935.702	0	50.008	0	18.333
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	937.785	64.823.174	18.237	226.283	0	98.829
08	Ζωοτροφές	0	14.771.857	0	0	0	0
09	Τρόφιμα	79.194	13.165.723	0	3.864	0	9.347
11	Ποτά	0	0	14	9.775	0	300.806
12	Κοπνός	0	666.779.179	215	1.922.770	0	1.588.009
21	Δέρματα	0	0	0	0	0	0
22	Ελαιόχυλο σπόροι	0	0	0	0	0	0
231	Κουτσουκ ακατίστο	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία- φελός	0	45.462.466	0	195.626	0	0
261-265 &268	Φυσικές υφαντικές ίνες	0	0	0	0	0	0
29	Γεωργ. Πρώτες ύλες	1.822.174	41.414	0	13.695	0	7.900
4	Έλαια & λίπη	0	4.400.523	0	85.345	0	0
592-11/12	Άμυλα σιτηρού, καλαμποκιού	0	0	0	48.630	0	20.450
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	1.493.489.177	7.529.318.863	3.689.101	25.641.348	1.911.401	16.978.198
			9.022.808.040	29.330.449	18.889.599	1.911.401	18.889.599

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΜΑΡΟΚΟ

ΚΛΑΣΗ ΤΠΔΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		2003 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)	
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	7.436.621.180	-6.348.059.927	32.943.199	-29.574.049	22.016.936	-19.338.010
00	Ζώα ζώοντα	0	0	0	0	0	0
01	Κρέατα	21.796.307	-21.796.307	0	0	0	0
02	Γάλα & αυγά	0	0	0	0	0	0
03	Ψάρια	7.327.395.621	-7.327.395.621	32.587.498	-32.578.498	21.475.821	51.750
04	Δημητριακά	0	12.956.466	0	10.208	0	0
05	Φρούτα & λαχανικά	0	13.289.581	43.762	-120	267.818	49.218
06	Ζάχαρη & μέλι	14.490.394	-13.656.524	42.525	-42.525	31.878	0
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	25.813.925	-781.582	117.719	-67.555	140.555	108.569
08	Ζωοτροφές	0	218.984.603	0	2.425.833	0	0
09	Τρόφιμα	0	144.071.434	5.069	699.037	500	296.622
11	Ποτά	0	8.114.061	0	19.900	0	0
12	Καπνός	0	422.358.242	0	0	0	567.840
21	Δέρματα	0	0	0	0	0	0
22	Ελαιόλοι σπόροι	0	0	0	0	0	0
231	Καυτσούκ ακατέτυπο	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία - φελλός	0	0	0	0	0	0
261-265 & 268	Φυσιικές υφαντικές ίνες	0	217.526.945	0	109.312	0	1.551.813
29	Γεωργ. Πρόσες ύλες	32.449.510	-7.055.802	100.824	-94.839	100.364	54.114
4	Έλαια & λίπη	14.675.423	-14.675.423	54.802	-54.802	0	0
592-11/12	Άμυλα σιταριού, καλαμπόκιού	0	0	0	0	0	0
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	18.032.882.070	-11.593.886.138	46.504.642	-15.395.844	36.557.279	-8.665.642

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΣΥΡΙΑ

ΚΛΑΣΗ ΤΠΔΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωρινά σταχρεία)		2003 (σε ευρώ-προσωρινά σταχρεία)	
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΗΤΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΗΤΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΗΤΟ
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	369.557.523	-315.444.247	1.384.716	-222.344	1.149.452	837.515
00	Ζωα ζώητα	0	0	0	0	0	0
01	Κρέατα	0	0	0	0	0	1.167
02	Γάλα & αυγά	0	135.513	0	23.498	0	0
03	Ψάρια	5.035.067	-5.035.067	0	0	0	0
04	Δημητριακά	646.061	-646.061	0	0	0	699
05	Φρούτα & λαχανικά	296.620.218	-233.804.468	946.506	36.792	638.505	1.000
06	Ζάχαρη & μέλι	3.938.523	-3.938.523	11.223	0	412.835	0
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	59.383.108	-47.993.728	174.406	34.811	71.127	16.500
08	Ζωοτροφές	0	0	0	0	0	0
09	Τρόφιμα	0	962.551	0	0	678	0
11	Ποτά	0	0	0	0	0	2.600
12	Καπνός	379.969	14.380.343	171.819	190.583	0	485.459
21	Δέρματα	0	0	0	0	0	0
22	Ελαιόλαδο σπόροι	3.554.577	-3.554.577	19.151	0	13.362	0
231	Καυσαέριο ακατέριστο	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία-φελός	0	21.017.512	53.666	0	700	-700
261-265 & 268	Φυσιικές υφαντικές ίνες	0	0	7.945	0	12.245	0
29	Γεωργ. Πρώτες ύλες	0	3.032.258	0	55.263	0	28.552
4	Έλαια & λίπη	0	0	0	821.425	0	1.450.990
592-11/12	Άμυλα σιταριού, καλαμποκιού	0	0	0	0	0	0
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	6.637.134.933	11.406.711.625	14.015.029	34.648.181	19.412.368	56.936.696

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΙΣΡΑΗΛ

ΚΛΑΣΗ ΤΠΔΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		2003 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	3.338.864.039	7.850.064.266	9.378.428	13.179.758	11.504.112	22.399.065	10.894.953
00	Ζώα ζώοντα	26.697.949	9.817.562	3.024	23.670	0	10.282	10.282
01	Κρέατα	148.674.544	0	526.075	-526.075	300.613	0	-300.613
02	Γάλα & αυγά	0	75.501.894	0	174.528	106.730	72.448	-34.282
03	Ψάρια	22.206.391	247.178.858	141.362	896.480	112.535	790.708	678.173
04	Δημητριακά	114.248.190	671.352.968	488.925	1.839.412	325.257	2.457.940	2.132.683
05	Φρούτα & λαχανικά	715.442.970	2.329.625.876	3.864.585	1.614.182.906	5.499.764	2.435.138	-3.064.626
06	Ζάχαρη & μέλι	551.163.174	389.494.162	452.834	-161.669.012	621.280	986.820	365.540
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	541.570.432	88.327.021	305.277	-453.243.411	0	408.156	408.156
08	Ζωοτροφές	3.664.394	10.947.480	777.248	7.283.086	21.898	166.151	144.253
09	Τρόφιμα	530.580.903	104.277.331	1.222.876	-426.303.572	1.685.173	186.498	-1.498.675
11	Ποτά	65.569.858	434.383.994	12.133	368.814.136	12.158	771.700	759.542
12	Καπνός	32.000	2.086.742.454	0	2.086.710.454	0	6.484.521	6.484.521
21	Δέρματα	0	0	0	0	0	0	0
22	Ελαιόλοιγοι σπόροι	178.514.742	104.896.381	633.480	-73.618.361	859.696	45.000	-814.696
231	Καυτούς ακατέγαστο	0	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία - φελλός	0	3.935.663	0	3.935.663	0	0	0
261-265 & 268	Φυσιικές υφαντικές ίνες	0	244.751.842	0	244.751.842	515.859	1.995.627	1.479.768
29	Γεωργ. Πρόσες ύλες	429.523.743	179.324.955	978.750	-250.198.788	1.436.914	1.058.702	-378.212
4	Έλαια & λίπη	10.974.749	869.505.825	21.859	858.531.076	6.235	4.529.374	4.523.139
592-11/12	Άμυλα σιταριού, καλαμπόκιου	0	0	0	0	0	0	0
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	55.997.818.712	47.421.301.572	164.498.598	-8.576.517.140	184.013.848	104.357.894	-79.655.954

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΥΝΗΣΙΑ

ΚΛΑΣΗ ΤΠΔΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		2003 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)				
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ			
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	655.728.678	4.646.609.278	3.990.880.600	3.724.051	28.891.037	25.166.986	4.117.957	5.631.097	1.513.140
00	Ζωα ζώα	0	0	0	0	0	0	0	0	0
01	Κρέατα	0	0	0	0	0	0	0	0	0
02	Γάλα & αυγά	0	0	0	0	0	0	0	0	0
03	Ψάρια	614.342.390	2.841.855	-611.500.535	3.375.171	0	-3.375.171	4.014.399	77.987	-3936.412
04	Δημητριακά	0	4.294.735	4.294.735	0	23.127.694	23.127.694	0	0	0
05	Φρούτα & λαχανικά	305.455	73.891.121	73.585.666	0	28.302	28.302	48.680	47.823	-857
06	Ζάχαρη & μέλι	0	19.315	19.315	0	0	0	0	0	0
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	0	17.115.814	17.115.814	0	18.384	18.384	0	0	0
08	Ζωοτροφές	0	0	0	0	19.376	19.376	0	3.596	3.596
09	Τρόφιμα	3.768.355	105.365	-3.662.990	18.078	0	-18.078	0	0	0
11	Ποτά	0	600.000	600.000	0	0	0	0	0	0
12	Καπνός	0	990.922.840	990.922.840	0	1.243.478	1.243.478	36	530.159	530.123
21	Δέρματα	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Ελαιόχυλο σπόροι	0	0	0	0	0	0	0	0	0
231	Καυσαποκ ακατ/στο	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία - φελός	0	0	0	0	0	0	0	0	0
261-265 & 268	Φυσιικές υφαντικές ίνες	0	3.556.818.233	3.556.818.233	0	4.453.803	4.453.803	0	4.971.532	4.971.532
29	Γεωργ. Πρώτες ύλες	37.312.478	0	-37.312.478	330.802	0	-330.802	54.842	0	-54.842
4	Έλαια & λίπη	0	0	0	0	0	0	0	0	0
592-11/12	Άμυλα σιτηρού, καλαμποκιού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	3.686.578.752	15.513.523.387	11.826.944.635	12.307.165	49.079.065	36.771.900	15.041.946	33.439.510	18.397.564

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΛΙΒΑΝΟ

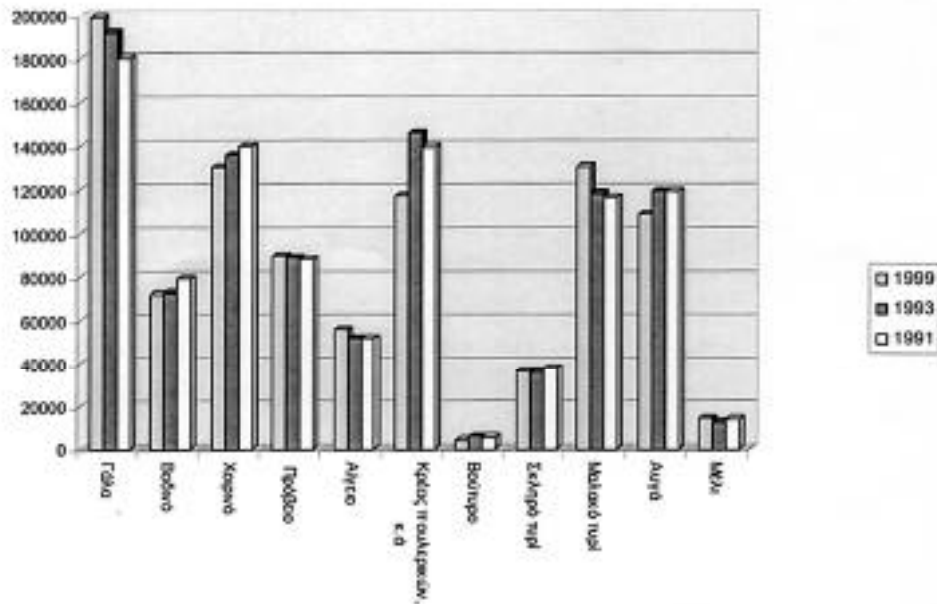
ΚΛΑΣΗ ΤΠΔΕ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2001 (σε δρχ.)		2002 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)		2003 (σε ευρώ-προσωρινά στοιχεία)	
		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ
	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	365.000.000	2.517.000.000	569.100	5.139.924	430.226	4.335.232
00	Ζώα ζώντα	2.000.000	0	1.260	-1.260	0	0
01	Κρέατα	0	8.000.000	0	499	0	0
02	Γάλα & αυγά	0	547.000.000	0	1.161.680	0	641.183
03	Ψάρια	0	22.000.000	0	227.430	0	785.256
04	Δημητριακά	1.000.000	581.000.000	2.672	1.199.402	9.965	815.137
05	Φρούτα & λαχανικά	40.000.000	256.000.000	128.137	278.540	193.601	226.552
06	Ζάχαρη & μέλι	31.000.000	87.000.000	28.726	293.790	36.106	178.569
07	Καφές, κακάο, τσάι, μπαχαρικά κ.λπ.	12.000.000	154.000.000	20.415	412.637	30.501	257.975
08	Ζωοτροφές	0	0	0	12.415	0	28.561
09	Τρόφιμα	6.000.000	43.000.000	10.254	403.469	6.396	213.693
11	Ποτά	3.000.000	164.000.000	4.673	20.993	3.563	132.936
12	Καπνός	191.000.000	246.000.000	348.042	1.184.275	118.354	239.793
21	Δέρματα	3.000.000	0	0	0	23.360	0
22	Ελαιόλοι σπόροι	5.000.000	0	24.921	-24.921	8.380	0
231	Καυτσούκ ακατέγαστο	0	0	0	0	0	0
24	Ξυλεία - φελλός	71.000.000	0	0	253.585	0	16.457
261-265 & 268	Φυσιικές υφαντικές ίνες	0	0	0	0	0	0
29	Γεωργ. Πρώτες ύλες	0	64.000.000	0	106.752	0	0
4	Έλαια & λίπη	0	345.000.000	0	25.420	0	1.216.251
592-11/12	Άμυλα σιταριού, καλαμπόκιου	0	0	0	0	0	13.095
(0-9)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	4.754.000.000	29.231.000.000	9.702.626	40.751.642	7.199.692	36.401.142

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων, χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση αυτών, αριθμός αγροτεμαχίων και μέση έκταση αγροτεμαχίου (εκτάσεις σε στρέμματα)

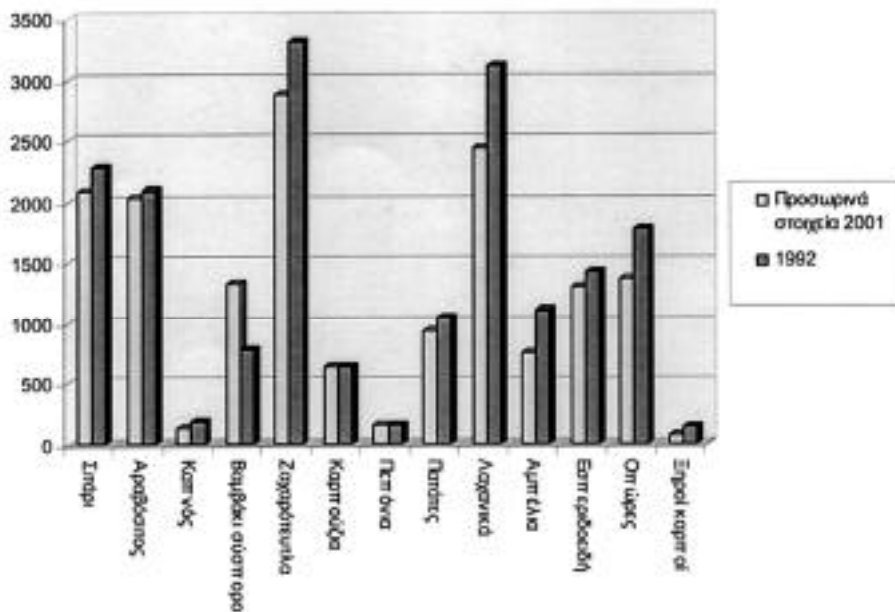
	1999/2000		1991			
	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Αριθμός αγροτεμαχίων	Μέση έκταση αγροτεμαχίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Αριθμός αγροτεμαχίων	Μέση έκταση αγροτεμαχίου
Αν. Μακ.-Θράκη	64570	551500	6,43			
Κ. Μακεδονία	116838	884876	7,18			
Δυτ. Μακεδονία	29597	343477	6,05			
Θεσσαλία	79477	367282	11,19	90023	368423	11,4
Ηπειρος	42951	182288	6,82	48870	207970	6,2
Ιόνιοι Νήσοι	31529	163776	5,19	29564	164611	5
Δυτ. Ελλάδα	92257	360363	8,79			
Στερεά Ελλάδα	79762	462959	7,57			
Πελοπόννησος	103481	592753	6,45	163952	841521	7,2
Αττική	26215	115142	4,69			
Β. Αιγαίο	32512	246142	6,34	56729	390146	7,7
Ν. Αιγαίο	23859	150621	7,19			
Κρήτη	94011	709348	5,59	87567	690566	4,1
Σύνολο Χώρας	817059	5130527	6,98	861623	5100690	7,2

Πηγή: Στατιστική Επιτερίδα της Ελλάδας 1996 και 2002, ΕΣΥΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ-ΕΞΑΓΩΓΕΣ-ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (ΕΚΑΤ.ΔΡΧ)

	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ			ΧΩΡΕΣ Ε.Ε			ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ		
	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο
1999									
Τρόφιμα και ζώντα ζώα	983036	563797	-419239	824475	400412	-424063	158561	163384	4824
Ποτά και καπνός	177093	196582	19489	156906	73936	-82969	20187	122645	102458
Σύνολο Χώρας	9830241	3384058	-5946183	6234948	1824198	-4410750	3095293	1559860	-1535433
2000									
Τρόφιμα και ζώντα ζώα	1022863	591240	-431623	836080	365135	-470946	186783	226105	39322
Ποτά και καπνός	176155	190689	14534	154412	60842	-93569	21743	129847	108104
Σύνολο Χώρας	11139545	4120368	-7019177	6398789	1862225	-4536564	4740757	2258144	-2482613
1994									
Τρόφιμα και ζώντα ζώα	669330	457698	-211632	565247	281205	-284042	104083	176493	72410
Ποτά και καπνός	109568	125256	15688	100047	42055	-57992	9521	83201	73680
Σύνολο Χώρας	5206797	2288289	-2918508	3351641	1229408	-2122233	1855156	1058881	-796275

Πηγή: Στατιστική Επιτερυδα της Ελλάδας 1996 και 2002, ΕΣΥΕ

Στην Ολομέλεια της 7ης Ιουλίου 2004 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Αναλυτής Νικόλαος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Α' ΟΜΑΔΑ

Αντζινάς Νικόλαος
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ντουντούμης Γεώργιος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ασημακόπουλου Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Μητρογιαννοπούλου Δήμητρα
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Κουτσιβίτου Αναστασία
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Ρερρές Κυριάκος
Γενικός Διευθυντής Π.Ο.Ξ.

Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Τσατήρης Γεώργιος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Μοδούρας Παναγιώτης
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Χαντζαρίδη Κωνσταντίνου
Εκπροσώπου Ε.Σ.Ε.Ε.

Χασιώτης Νικόλαος
Εκπρόσωπος Ένωσης
Ελλήνων Εφοπλιστών

Β' ΟΜΑΔΑ

Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μπούρχας Κωνσταντίνος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Ηλιόπουλος Ηλίας
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Κουτσιμπογιώργος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λαιμός Στέφανος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Παπασπύρου Σπύρου
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Πεπόνης Εμμανουήλ
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πλευράκης Μιχάλης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μπάρλος Αλέξανδρος
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πολυζωγόπουλου Χρήστου
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Ε.

Γ' ΟΜΑΔΑ

Αλαμάνος Χαρίλαος
Πρόεδρος Ο.Ε.Ε.

Βουμβουλάκης Μιχάλης
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Σωτηρίου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Κοιμήση Απόστολου
Εκπροσώπου Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Κουκουλάκης Ζαχαρίας
Μέλος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Λίτσος Φώτης
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Καραγκιοζόπουλος Αχιλλέας
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Σπίρτζης Χρήστος
Εκπρόσωπος Τ.Ε.Ε.

Σχινάς Θεόδωρος
Σύμβουλος Δ.Σ. Δ.Σ.Α.

Τσεμπερλίδης Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Γρηγόριος Παπανίκος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: (210) 9249510-2, Fax: (210) 9249514, e-mail: iproke@otenet.gr

